

С РЪЦЕ
И СЪРЦЕ
ОКОЛО СЪВЕТА

Про-гимназиален
Еман

Настоящата публикация се издава в рамките на проект „Да научим! Въвеждане на принципите на обучението за развитие в българското образование”, по който партньори са:

Водещ партньор по проекта - фондация Глобална инициатива В психиатрията - София

Международна неправителствена организация, която работи за популяризиране на хуманна, етична и ефективна психичноздравна грижа по света.

Каритас България

Каритас България е благотворителна, неполитическа, независима обществена организация, чиято цел е подкрепа на нуждаещите се за изграждане на хуманно общество. Създадена е от Епископската конференция на Католическата църква в България и съблюдава социалната доктрина на Католическата църква. Като такава, организацията се разграничава с някои от средствата за преодоляване на част от проблемите в ЦХР като плануваната бременност, узаконяване на абортите и насърчаване използването на противозачатъчни средства и презервативи.

Информационна мрежа БлуЛинк

Работи за улесняване обмена на информация и връзките между български неправителствени организации, с цел повишаване на ефективността на действията за опазване на околната среда и изграждане на гражданско общество в България.

Център за приобщаващо образование (ЦПО)

Българска неправителствена организация, която работи за социално приобщаване и качествено образование за всички деца. Продължава работата на британския фонд Save the Children в България и региона.

Фондация “Дженгър проект в България” (ДПБ)

Работи за постигане и гарантиране на равни възможности за изява на жените и мъжете във всички сфери на личния и обществения живот чрез осигуряване на равнопоставен достъп до всички ресурси на обществото.

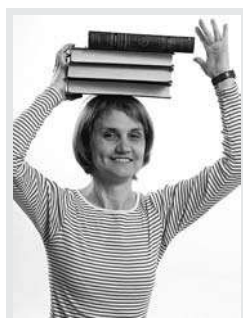
Си Ви Ес - България (Сдружение за доброволчески труд)

Разпространява идеята за доброволческа работа чрез организиране на доброволчески инициативи, мотивира младите хора да участват в такива дейности, популяризира и подкрепя международното сътрудничество и солидарност, социалната справедливост и опазването на околната среда.

Отговорност за съдържанието на публикацията носят единствено партньорите по проекта „Да научим!” и при никакви обстоятелства тя не може да се разглежда като отразяваща позицията на Европейския съюз.

Настоящата публикация се издава в рамките на проект „Да научим! Въвеждане на принципите на обучението за развитие в българското образование”, финансиран от Европейската комисия по програма за външни действия на Европейските общности Non-State Actors and Local Authorities in Development, Договор № DCI-NSAED/2009/202-172

Лилия Кръстева (автор)

Лилия Кръстева е магистър по Италианска филология. Първите десет години след своето дипломиране тя посвещава на икономическото развитие. Точно преди практиката да покаже, че икономиката няма да направи света справедлив - месец преди световната икономическа криза от 2008, Лилия предприема рязък завой и се връща в университета. През 2010 завършва Международно развитие в Университета в Охайо. Там, освен, че изучава теории на международните отношения и пише есе, след есе, Лилия има невероятния шанс да бъде учител на млади лидери. Докато работи и разговаря с младежи от цял свят, чрез практиката и със сърцето си осъзнава, че не друг, а младите хора носят истинската промяна в света, но е необходимо да получат повече възможности за изява. Именно тогава Лилия се връща в България и в Център за приобщаващо образование работи за това децата и младите хора да научат повече за глобалната среда в която живеят, да разберат по-добре своето място и роля в променящия се свят на активен обмен на информация, на межкултурното общуване и на нови отговорности. Центърът за приобщаващо образование прави това не просто възможно, а истинско.

илустрации
и
графично
оформление:
Васил Пеев

Предговор

Скъпи учители,

Представяме на Вашето внимание второто от серията помагала **Сръце и сърце около света**. То е предназначено за прогимназиален етап.

В процеса на глобализация, от която България е част, много от темите на активното гражданство прескочиха националното и бяха поставени в наднационален контекст. Опазването на околната среда, но също така и правата на човека: правото на достоен начин на живот, на образование, на здравна грижа, могат да бъдат осигурени само с участието на гражданите от всички страни по света. Именно затова, днес, повече от всякога, усещането за принадлежност преминава през културните, етническите и националните граници, за да създаде една световна общност. Разбирането на тези обществени промени и включването им по адекватен начин в училищната образователна система все още се случва значително по-бавно.

Създадохме това помагало водени от желанието да сме полезни на учителите, които споделят убеждението ни, че децата имат правото да получат знания и умения, които да ги подготвят да бъдат активни глобални граждани и да намерят своето място във взаимносвързания свят на 21 век.

Подхода, който избрахме е подхода за правата на детето. Поставихме актуалните теми на глобализацията в контекста на предизвикателствата, които децата от различни страни по света срещат. За да мотивираме желание за промяна у учениците, докато се стремим да подпомогнем развиването на умения за разбиране и приемане на другия, за критично мислене и формиране на лично мнение. На тази възраст учениците не само имат интерес да откриват други общности и култури, но с отворени умове и сърца учат за правата на децата, идентифицират се със своите връстници и с готовност изразяват позицията си, когато чувството им за справедливост е провокирано.

Помагалото условно е разделено на три части. Темите са подредени в последователността на Целите на хилядолетието за развитие, но могат да се разглеждат в произволен ред, независимо една от друга. Първата част на помагалото акцентира върху приликите и различията между хората. Дава възможност учениците да изследват стереотипите в общуването. Втората част ги въвежда в детските права, които се отнасят към основните нужди на

гецата. Третата част, чрез връзката между права и отговорности, ги насочва към околната среда и нашата роля за опазването ѝ.

Всяка една тема може да бъде изчерпана в рамките на един учебен час. Тя може да бъде започната със съответните упражнения, да бъде разширена с допълнителна информация от текста, който следва задачите и да бъде завършена с извънкласна работа, която представлява идея за проучване в интернет по темата или за доброволческа акция, съобразена с възрастта на учениците.

Методите, които предлагаме тук: ролева игра, казус, разглеждане на конкретен пример от действителността, дискусия по лични преживявания, са част от подхода „учене чрез правене“ и „учене чрез съпреживяване“, на база на които разработихме помагалото. Целта, доколкото това е възможно, е да бъде използвано в класната стая. При този подход фокусът е върху личностното развитие на детето. Именно за това ученикът е поставен в центъра на преподаването. А чрез равнопоставеното общуване по време на работата с настоящото помагало, чрез взаимното уважение и приемането на мнението на всеки, това личностно развитие може да бъде подкрепено.

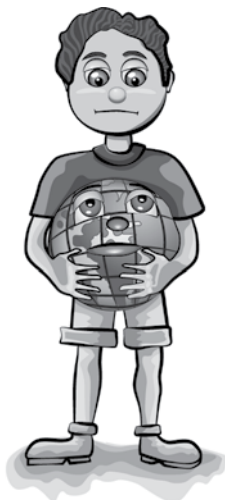
Помагалото е насочено предимно (но не само) към учители по предметите география и икономика за 5, 6 и 7 клас, човекът и природата за 5 и 6 клас, както и към останалите предмети от областта на обществените науки и гражданско образование в прогимназиален етап, в които са застъпени граждански умения. Може да бъде използвано и от класните ръководители или онези учители, които имат за задача да работят с класа в свободен час. Помагалото не цели да натовари учебния материал, а да даде възможност на учителя да разнообрази своето преподаване, като същевременно въведе основни за глобалното гражданство понятия и умения.

Всеобхватността на темите не изисква от Вас да бъдете експерти по всичко, а по-скоро да представите темата на своите ученици, така че да провокирате тяхното желание да научат повече, да имат позиция и да бъдат активни. Темите биха могли да се използват и при работа с деца в извънучилищна, неформална среда.

Създадохме това помагало с много желание и с мисъл за мястото на българското училище, както в живота на нашите деца, така и в новата обстановка на глобални отношения и с истинско уважение към Вашата работа на преподаватели. Надяваме се то да бъде полезно и благодарение на Вас да насърчи глобалните млади граждани и да допринесе за промяна с ръце и сърце около света.

На добър час!

С р̀це и с̀рце около света

Когато мисля за хората, които живеят далече от моята страна, аз разбирам колко голям и колко различен е светът. Тези различия, всъщност, са наше богатство и е необходимо да се разбираме, въпреки тях. Когато научавам за начина на живот на хората в други части на планетата, аз разбирам, че някъде там има някой, който се опитва да се справи сам с много трудности, въпреки че аз живея добре. Когато се опитам да разбера защо хората в някои страни живеят трудно, разбирам, че има връзка между това, че аз живея добре, а друг едва оцелява. Когато реша, че искам да дам, а не само да взимам, че искам да помогна да има повече справедливост и всички хора да имат възможност да се учат, да си намерят работа, да отидат на лекар, когато са болни и да не си лягат гладни всяка вечер, тогава се ражда надеждата за промяна към по-добър и справедлив свят.

Деца по света са най-различни. Те живеят в над 200 различни държави, на 5 континента. Деца са с различен цвят на кожата, говорят различен език и се радват на различни неща, но, всички деца имат нужда от сигурност, за да се учат и да растат. За съжаление, не всички деца по света живеят удобно и спокойно и не всички имат възможност да ходят на училище. Някои деца си лягат гладни и несигурни дали утре ще имат храна. Някои от тях са сами, тъй като са загубили родителите си във война или при заболяване.

Бихме искали вие, нашите деца, да знаете, че в света не всичко е така уредено, както е у нас. Вие разбирате, че светът е интересен, но също така, не всичко в него е погредено по справедлив начин.

Ако вие, нашите деца, научите повече за живота и за различните предизвикателства на хората по света днес, когато пораснете, ще работите, за да могат несправедливостта и несигурността за децата на други места по света да бъдат премахнати.

Ние се надяваме, че с вашите знания и смелост вие ще направите света по-добро място. Място, където всички деца ще се радват на сигурност и любов, ще могат да ходят на училище, ще са облечени и нахранени и няма да се налага да работят или да участват във войни.

Всеки един от вас има сила да бъде промяната, която иска да види в света. Всеки един от вас може да помогне на някого, който е в нужда. Защото заедно можем да направим повече и да бъдем по-добри.

Намери разликите,

приеми разликите,

уважавай разликите

Намери разликите, приеми разликите, уважавай различието

ЦЕЛ: Учениците да започнат да мислят върху приликите и разликите между хората в общността и по света, както и върху своето отношение към тези прилики и различия. Учениците да достигнат до разбирането, че различията са ценни.

Къде е центърът?

Време: 15 мин.

Работа: с целия клас

Необходими материали: Карта на света, Карта на света, погледната от Австралия.

Покажете картата на света. Дискутирайте кой континент е в центъра?

Европа.

Сега покажете картата на света от Австралия, без надписи на континентите и попитайте учениците *Кой е в центъра сега?*

Австралия.

Обяснете, че това е картата на света, която познават геца в Австралия.

Пътувай и снимай

Време: 15 мин.

Работа: в три групи

Необходими материали: няма.

Разделете класа на три групи. Кажете на учениците да седнат удобно и да се подготвят за пътуване. Нека да затворят очи и да си представят, че се намират някъде в Африка, в Азия и в Европа – всяка група на различно място. Нека всеки да се опита да си представи какво вижда наоколо, в зависимост от групата, в която се намира. Например, къщи, хора, улици, сгради... Те продължават да вървят сред къщите. Нека да обърнат внимание как изглеждат, от какво са направени, колко са големи, какво правят хората около тях, на улицата.

Сега нека учениците да отворят очи и да се опитат да опишат това, което са „видели“.

Дискутирайте:

- Как си представят къщите на всеки един континент? А хората от всеки един континент? А улиците или сградите?
- Дали хора, които живеят на всеки от тези континенти биха се зарадали, ако чуят как си представяте дома или града им?

Туристи в непозната държава

Време: 10 мин.

Работа: с трима доброволци и целия клас

Необходими материали: няма.

Трима доброволци напускат класната стая. Класът е измислена островна държава, в която има три правила на общуване:

- момичета говорят само с момичета; момчета, само с момчета;
- има само две гуми. Ако ви задават въпроси и се усмихват, отговаряте с да, ако не се усмихват - с не;
- поздравът на държавата е следният (измислете си поздрав).

Тримата доброволци са туристи, които идват в държавата за първи път. Целта им е да научат повече за нейната култура и хора. Те не знаят за правилата, предстои да ги открият. Туристите пристигат. Окуражавайте ги да задават въпроси на повече хора в страната. След около 5 мин. спрете играта.

Дискутирайте:

Към тримата туристи - разбрахте ли кои са правилата? Какво видяхте? Как се почувствахте? Към островитяните – как се почувствахте? Искахте ли да промените нещо? Чувствахте ли, че сте различни от туристите.

Към целия клас - какво бихте направили, за да може общуването да бъде по-пълноценно?

Обобщете, че по подобен начин може да протече общуване между две различни култури или между хора с различен житейски опит. Във всички случаи е необходимо търпение, разбиране и уважение, за да могат хората да се разберат пълноценно.

Намери разликите, приеми разликите, уважавай разликите

По света живеят много и различни групи хора, които са създали различни култури и тяхното ежедневие изглежда различно от нашето. За някои от тях лекарят, например, не винаги е в болницата, а е знахарят от селото, където живеят. Но той е също толкова ценен и им помага, колкото лекарят на нас. Хората са еднакво привързани към своя гом, независимо дали той е от слама, от стари ламарини или във висок небостъргач. На някои места по света пътищата не са асфалтирани, а са през полето, или в пустинята, но това не ги прави по-маловажни за хората, които ги ползват. Едно и също нещо в различните култури може да изглежда различно, но това не означава, че то не е ценно за хората от съответното място.

Когато говорим за другите или разказваме за друго място, е важно да уважаваме различията. Защото всяко кътче в света е ценно за хората, които живеят там, дори за нас да е различно или да ни изглежда по-маловажно.

Често, когато говорим за места, които са ни малко познати и имат по-малко прилики с нас (това например са места в далечни земи от Глобалния Юг), ние можем, без да искаме, да използваме гугли и описания, които да ги представят по негативен начин. Важно е да знаем как тези хора възприемат и биха описали себе си и своята култура, а не само как ние си ги представяме и ги описваме.

Културата, към която принадлежим, не бива да ни определя и ограничава. Всъщност, в една по-голяма културна група, например българите, има различни по-малки групи със свои ценности и начин на живот, например скейтъри, рапъри, пънкари. Същото е и при други култури по света. Но човек не бива да бъде определян само от един аспект на своя начин на живот. Обикновено рапърът е едновременно и българин и християнин, или мюсюлманин и т.н. Т.е. често ние имаме много повече допирни точки с други култури, отколкото си мислим. Диалогът между отделните култури и разбирането на различията между нас и другите е това, което има истинско значение в общуването. А не едно мнение, което ние изразяваме за другите или те имат за нас.

Справедливост има само тогава, когато различията и приликите между хората от различни държави или етноси са в хармония.

"Ако не знаете нищо за група хора, можете да повярвате на всичко, което ви кажат за тях."

Дервла Мърфи, съвременен писател и пътешественик

Глобален Юг и Глобален Север или развиващи се и развити страни.

Това са термини, които изразяват условно разделение на света на развиващи се страни – Глобален Юг и развити страни – Глобален Север. Въпреки, че са доста обобщени и географски неточни (Австралия -въпреки, че е на юг е развита страна, т.е. принадлежи към Глобалния Север), тези термини се предпочитат, защото не са обидни, както например термините *бедните страни*, или *третия свят*.

Направете свое разследване в интернет за това, как в България медиите представят Африка. Обърнете внимание колко често за хора от някоя държава в Африка се пише просто африканци, сякаш Африка не е континент, а страна. (Представете си по същия начин за някой французин да пише, че той е европеец, вместо французин.) Обобщете какво сте намерили.

Запознайте се с тримата другари на невежеството – предразсъдъка, стереотипа и дискриминацията

2

Запознайте се с тримата другари на невежеството – предразсъдъка, стереотипа и дискриминацията

ЦЕЛ: Учениците да научат за предразсъдъците, стереотипите и дискриминацията в контекста на отворения свят, да изследват своето отношение към различния от тях.

Открий какъв съм аз

Време: 15 мин.

Работа: с цялата група

Необходими материали: Нарязани листове с различни характери и роли. Подгответе характери и роли на хора, които са различни от нас по един или друг начин – цвят на кожата, икономическо положение и към когото знаете, че има предразсъдъци. Ролите трябва да са толкова, колкото са участниците. Може някои роли да се повтарят. Напишете и нарежете ролите.

Примерни роли:

- Аз съм беген – пренебрегвай ме;
- Аз съм с увреден слух – викай ми, когато ми говориш;
- Аз съм чужденец – гледай ме странно;
- Аз съм с увреждане и се движа бавно – не ме изчаквай, ти бързаш повече от мен;
- Аз съм жена – шофьор;
- Аз съм красив/а – прави ми комплименти;
- Аз съм арабин – страховит съм;
- Аз съм от САЩ – много съм богат.

1. Разлепете ролите на гърба на всеки от класа, без той/тя да вижда и без да знае каква е неговата / нейната роля.
2. Сега нека всички да започнат да се разхождат, да четат ролите на гругите и да правят това, което е написано на листа, или което са чували за такъв тип човек. Но без да издават какво е написано. Участниците трябва да се опитат да разберат какво пише на гърба им.
3. Нека това да продължи докато всички разгледат и «общуват» с всички.
4. Съберете групата и дискутирайте с всички.

Примерни въпроси към всеки един, последователно:

- Какво се случваше с теб? Как се гържаха гругите?
 - Как се чувстваше ти? Кои/какъв си мислиш, че беше?
5. След като сподели, нека всеки един да прочита листчето с неговата роля.

Дискутирайте отново:

- Справедливо ли е такова поведение към тази група хора, към която ти принадлежеше?
- На какво се дължи такова поведение?
- Често ли се случва в нашето общество?
- Имаш ли примери за друга група хора или със самия теб, някой да се е отнасял с пренебрежение или с неуважение?
- Справедливо ли е такова отношение?
- Има ли нарушение на някое от правата?
- Как да избегнем подобно отношение?

Стереотипите

Време: 10 мин.

Работа: с целия клас

Необходими материали: Нарязани бели листчета. Готови въпроси.

Първо раздайте листчетата и накарайте гругите да напишат по един стереотип, който те знаят за група хора. Нека да ги прочетат.

Продължете с дискусия

– Какво е стереотип и кога го използваме?

Отрицателно обобщение, което е валидно за всички хора от една група, винаги.

– Помагат ли ни, за да разберем гругите?

Да, но само в началото, докато все още се опознаваме. И то, ако не са отрицателни. След това, ако ги ползваме, пречат в общуването с другия.

– Как ви прави да изглеждате стереотипът?

Смешни, половинчати

– Как можем да избегнем използването на стереотипи?

Като се опитаме да разберем другите и да се поставим на тяхно място.

Завършете със символично изхвърляне на стереотипите в коша.

Исключващата игра

(Играта е адаптирана от сборник на Спасете децата, България)

Време: 20 мин.

Работа: в три групи и един ученик, избран за директор

Необходими материали: Пространство за движение из стаята. Три цвята листчета, или точки – зелени, сини, червени.

1. Нека групата да избере своя директор. Нека той да раздели групата на три, на случаен принцип. Нека всеки член от групата да получи листче или точка на челото в различен цвят.

2. Директорът дава властта на зелените. Те сядат, гругите остават прави. Червените са напълно изключени и стоят с лице срещу стената. Сините изпълняват заповедите на зелените – скачайте на един крак, въртете се в кръг, бройте отзад напред, пейте песни и гр.
3. Сега директорът казва на зелените да сменят червените, а сините да завземат цялата власт. Червените изпълняват заповеди.
4. И така още веднъж, нека ролите се разменят отново.
5. Дискутирайте.
 - Какво се случи?
 - Как се чувставше всеки в отделна роля?
 - Как онзи, който има власт може да се промени спрямо гругите, които към момента са без никаква власт?

Открийте приликите

Време: 10 мин.

Работа: в 4-5 групи по 6 човека.

Необходими материали: Лист и химикал.

Разделете класа на малки групи от по 6 човека. Нека всяка група да вземе лист хартия и да направи на него две колони – колона Прилики и колона Разлики. Дайте им до 7 минути време да запишат приликите за всички в групата. Например: всички са българи, говорят един език, всички имат тъмен цвят на косата, всички са християни, всички празнуват рожден ден през лятото, всички живеят в един град и т.н. След това им дайте още толкова време, за да отбележат кои са разликите, които откриват. Например: различен пол, различен цвят на косата, някои имат братя, груги сестри, а груги са сами, различна религия и т.н.

Обърнете внимание на учениците, че когато записват приликите и разликите е важно да се консултират с всички членове от групата, без да пренебрегват никого.

Дискутирайте примерни въпроси:

- Преди да започнем да учим и опознаваме хората от груги, далечни общности и гържави и техния начин на живот, е добре да помислим върху онова, което ни свързва и онова, което ни прави различни в нашата малка общност – в класа, с децата в нашия квартал.
- Всички човешки същества са различни и уникални, затова заслужават уважение и зачитане. Въпреки това, те имат и много общи характеристики помежду си.

В заключение, ако прецените, можете да направите върху флипчарт хартия един общ списък с прилики и разлики на целия клас, който да окачите на стената, така че това да бъде като един празник на приликите и толерантността към различията в класа ви.

Запознайте се с тримата гругари на невежеството – предразсъдък, стереотипа и дискриминацията

Когато научаваме за места, далеч от нас и когато общуваме с хора от груги култури, често можем да попаднем в техния капан. Те са лесни за разбиране, изглеждат логични и ни карат да се чувстваме знаещи и уверени в себе си. Ако ги последваме, без да разберем, те могат да ни заблудят и да изкривят общуването ни с гругите хора. Вместо да ни помогнат, те стават причина за недоразумения. Това са тримата гругари на невежеството – предразсъдък, стереотип и дискриминация. Ако се запознаете с тях, по-трудно ще попаднете в капана им.

Предразсъдък: отрицателно разбиране или отношение към група хора, които са различни от нас, било по цвета на кожата, религията или езика. Това разбиране служи като оправдание, че тази група от хора, всъщност, не заслужава уважение, така както останалите хора.

Пример:

Афро-американците в САЩ десетилетия са смятани за различни. Те не са имали права да гласуват, да посещават места, където са ходили бели хора, нито да заемат високи служебни постове.

Стереотип: Отрицателно обобщение за група хора, което смятаме, че е валидно винаги.

Пример:

Италианците винаги са с наднормено тегло.

Дискриминация: Действие или поведение, което се изразява в отрицателно, несправедливо, нараняващо отношение. Понякога дискриминацията може да е неволна, но тя винаги е причинена от предразсъдък или стереотип, който имаме за човека, или за групата от хора, които са подложени на дискриминация.

Пример:

Съществува предразсъдък, че ромите не са добри работници, както и стереотип, че не са чисти.

Дискриминация е тогава, когато човек от ромски произход не е нает на работа, само защото е ром.

Днес, когато границите между отделните държави почти не съществуват, когато от толкова малки, благодарение на интернет, научаваме за други места, виждаме хора от други култури, е още по-важно да знаем кои са тримата другари на невежеството и да се пазим от тях.

Нашето съзнание работи така, че често опростява информация за неща и хора, които са ни по-малко познати. За да сме сигурни, че не опростяваме разбирането си за другите е необходимо, когато общуваме или научаваме за хора от друга култура или раса, да се задълбочим и да се опитаме да познаем другия по-добре. Когато общуваме с други хора, трябва да помним, че всеки човек има правото да бъде уважаван, без значение колко различен е той от нас. Това отнема повече време, отколкото да си изградим лесен предразсъдък и понякога е трудно, но пък наградата – да открием красотата на различието, е голяма и си заслужава. Тогава светът ще стане наистина по-мирен и по-справедлив.

.....
„Предразсъдъците са онова, което глупавият нарича разум”

Волтер

.....
Дискриминация – проявата на дискриминация може да бъде в много крайна форма, например геноцид – убийство на голяма група хора, които са от гадена раса или етнос, само заради тази принадлежност. Винаги, когато имаме съмнение за проява на дискриминация, е добре да разговаряме с възрастните, за да може тя да бъде спряна.

.....
Направете кратко проучване сред вашите близки, приятели, семейство. Попитайте всеки един от тях какво мисли за няколко групи хора. Изберете до 4 различни групи, например, хората от 4 различни националности, или от 4 различни течения в музиката. След това сравнете отговорите и определете дали виждате стереотипи. Ако това е така, разговаряйте отново със своите интервюирани и им обяснете какво означава стереотип и как те биха могли да го избегнат.

Аз и глобалният свят

3

Аз и глобалният свят

ЦЕЛ: Учениците да започнат да осмислят своята връзка с групи общности по света.

Населението в света

(Играта е адаптирана от Ирландския свят по образование за развитие)

Време: 15 мин.

Работа: В шест групи

Необходими материали: пространство в класната стая; предварително подгответе за Вас съотношението между населението на континентите и броя на учениците в класа, като използвате примерното разпределение по-долу; географска карта на света, шест листа, всеки с името на един от континентите.

Преди да започнете, нека децата разгледат континентите на географската карта. Сега разположете шестте листа с имена на континенти из стаята.

1. Попитайте учениците колко са континентите, на които живеят хора.
2. Кажете им, че те представляват цялото население на земята.

3. Нека да се разпределят като във всеки един континент поставят толкова ученици, колкото те смятат, че е пропорционално населението на този континент. Нека сами да направят разпределението. Ако срещат затруднение, им подскажете броя на населението в Европа, Азия или Африка.
4. Например, ако класа е от 30 ученика, разпределението би било следното:
 - Азия - 18 деца (4 милиарда души), Африка - 4 деца (1 милиард души), Европа - 3 деца (730 милиона души), Латинска Америка - 3 деца (600 милиона души), Северна Америка – 1,5 деца (350 милиона души), Океания – половин човек (детето може да коленичи или да приклепне например) (51 милиона души).
5. Ако учениците са по-малко, променете броя на децата съответно за някои, или за всички континенти.
6. След като учениците се разпределят, дайте върното разпределение и коментирайте отново.

Примерни въпроси за дискусията:

- Какво от реалната картина ви изненада?
- Очаквахте ли, че Африка има по-голямо население от Европа?
- Погледнете отново картата на света – големината на континентите. Как мислите се отразява гъстата населеност в Азия?

Разпределение на благосъстоянието в света

(Играта е адаптирана от Ирландския съвет по образование за развитие)

Време: 15 мин.

Работа: в две групи.

Необходими материали: от приложението.

Разделете класа на две групи – 80% от децата в едната и 20% в другата група. Това би било 24 : 6, ако класът ви е от 30 деца. Кажете им, че това е разпределението на световното население и че след малко сами ще трябва да разберат как точно е направено то.

Сега раздайте картите с надпис 10% - две на по-голямата група, осем на по-малката. Нека сега да дадат своите предположения какво означава това. След като чуете всички мнения, обяснете, че това, всъщност, представлява разпределението на богатството, или на богатата в света. Днес малка част от населението притежава голямата част от богатата, докато по-голямата част от хората разполагат с много малко средства, за да преживяват. Дискутирайте.

Примерни въпроси за дискусията:

- Мислите ли, че това разпределение е справедливо?
- Мислите ли, че причината малка част от хората да са богати, а голямата част бедни е в това, че едните работят повече, а другите не?

○ Това неравенство е прекалено голямо, за да се дължи единствено на трудолюбието на една част от хората. То означава, че причините не са в желанието за работа. Голямата част от бедните хора би искала да работи, защото това означава достоен живот и възможност да се посрещнат основни нужди. Въпреки това, тези хора нямат реална възможност да печелят от своя труд. Следователно, е необходимо да се създадат възможности за хората да се трудят. А за вас, като деца и млади хора, е необходимо е да знаете за това несправедливо разпределение на богатата, за да можете да работите за един по-справедлив свят.

- Как вие бихте искали да изглеждат нещата?
- Какво мислите, че бихте искали да направите, когато пораснете, за да могат тези проценти да се променят.

В заключение, като запазят първоначалното разпределение на хората, 80% на 20%, нека учениците да направят отново разпределение на богатата (картите), като сами ги раздадат, но този път, така, както те смятат, че е най-справедливо за всяка от двете групи.

Хвърли глобуса

(Играта е адаптирана от Ирландския съвет по образование за развитие)

Време: 15 мин.

Работа: с целия клас.

Необходими материали: Кълбо прежда, като символ на земното кълбо и на невидимата нишка, която ни свързва с хора от други страни по света.

Нека учениците да се подредят в кръг. Вместо в кръг, можете да се подредите и в две редици, с лице едни към други. Нека един ученик да вземе кълбото прежда и да сподели какво го свързва с друга държава, например сувенир или картичка, която е получил от свой приятел, любима песен, или група, място, което мечтае да посети, греха, която носи или храна, която е ял, или пил чай, кафе, какао. Настърчете учениците да споделят неща от ежедневието си. След това ученикът може да хвърли кълбото прежда към друг ученик, като задържи началото на нишката, и така, докато всеки не сподели своята връзка с друга държава и задържи нишката на кълбото в ръката си, така че, накрая да се получи една мрежа от преждата.

Завършете играта със заключение, че всички сме свързани.

Аз и глобалният свят

Ние „тук” и те „там”?

Ние живеем на място в света, където хората водят сигурен начин на живот, имат храна, а гецага ходят на училище. Много от нещата, които купуваме и ползваме в нашето ежедневие, са пътували от други страни, за да стигнат до нас. Това са хранителни продукти, грехи, телефони, лекарства, но също така и знания. Мартин Лутър Кинг беше казал „Докато закусиш, ти си се свързал с половината свят”. За съжаление, обаче, част от тези неща, които ние ползваме всеки ден са произведени в държави и от хора, които са по-бедни от нас.

От една страна това означава, че ние сме все по-свързани помежду си в света и че тези връзки стават все по-важни, както за нашето ежедневие, така и за развитието на човечеството и на планетата. Тези взаимоотношения много често остават невидими, ние не се замисляме за тях.

Защо е важно да знаем какво се случва с други хора по света?

Като научаваме за предизвикателства и за проблеми, с които други хора по света са принудени да се справят, ние можем да преценим какви са нашите отговорности и как с решенията, които вземаме всеки ден, можем да ограничим някои негативни последици за всички нас, като хора, без това да ни струва много. Например, да пътуваме по-рядко с кола, или да не купуваме много вещи, част от които не са ни нужни и след това изхвърляме.

Справедливо ли е?

След като научим как живеят други хора по света, естествено е да се запитаме справедливо ли е? Не е справедливо днес, когато технологиите са изключително развити, когато ние можем да научаваме много нови неща, да има хора, които не могат дори да се нахранят и това да им се случва всеки ден. Днес имаме толкова много начини да помогнем на другите да живеят нормален живот, без лишения. Във всички случаи, обаче, е необходимо да сме информирани, за да можем да предприемем стъпки за това повече хора, а не само някои, да живеят добре, да имат възможност да се учат и да са здрави. Да могат да работят онова, което могат, да имат право да изразят мнението си свободно и да взимат решения, така, че всички да са щастливи и да пазят нашата планета.

Мартин Лутър Кинг е борец за правата на човека и защитник срещу дискриминацията на афро-американците в САЩ през 20 в.

Индустриални или развити страни

Това са страните, чиито граждани имат високи доходи и широк достъп до услуги, образование и здравеопазване. България, страните от ЕС, САЩ, Канада са част от развитите страни. Днес все повече от развиващите се страни напредват и се превръщат в развити. Но групи все още остават в така наречената категория на развиващите се държави, защото изпитват трудности и голямата част от хората там не живеят добре.

Проучете колко от нещата, които използвате в ежедневието, или колко от храните са произведени частично или изцяло извън България.

Всички деца по света имат права

4 Всички деца по света имат права

ЦЕЛ: Учениците да се запознаят с основния международен документ за правата на децата - Конвенцията за правата на детето. Учениците да могат да направят връзка между нужди и права.

Открийте връзката между основните нужди и правата на децата

Време: 20 мин.

Работа: с целия клас.

Необходими материали: Необходими материали: фотокопия на Конвенцията за правата на детето за всички ученици и постер от приложението с Конвенцията.

Започнете с дискусия, попитайте учениците следните въпроси:

- Кои са основните нужди на едно дете, за да може да расте. Записвайте техните отговори един под друг на гъската.

Обобщете отговорите и ако е нужно добавете:

Основните нужди на всяко дете са: храна, чиста питейна вода, здравна грижа, образование, грижа от семейството, игри и общуване с връстници, изразяване на мнение, възможност да участва в обсъждането на въпроси, които го интересуват, да бъде защитено от нараняване и от насилие.

○ Защо удовлетворяването на тези нужди е важно за детето?

За да расте детето щастливо, здраво и да се развива.

Раздайте на учениците копие на Конвенцията. Накратко им разкажете какво представлява тя. *Това е документ, който обединява основните права, които има всяко едно дете по света. Всеки отделен член представлява едно от правата.*

Прочетете всяка от нуждите, които децата вече са изброили на дъската. Нека учениците от своя страна да намерят и да прочетат членовете, които отговарят на всяка от нуждите.

Продължете с дискусия:

○ Смятате ли, че тези нужди на децата в нашата общност са удовлетворени? А знаете ли как е в други страни по света?

○ Какво трябва да бъде направено, за да може нуждите на всички деца да бъдат посрещнати?

Правата на много деца по света не се спазват. Има деца, чиито нужди са неудовлетворени, а техните права се нарушават. Повече за проблемите, както и за възможните решения ще научим в следващите модули.

Права чрез графити

Време: 20 мин.

Работа: в три групи.

Необходими материали: Ролка от тапети, цветни маркери, бои, моливи или флумастри. Конвенцията за правата на детето.

1. Разделете класа на три групи. Нека всяка от групите дискутира и да избере девет права от Конвенцията, които смята за най-важни.
 2. Върнете се в голяма група. Нека всяка от трите групи да сподели и дискутира своя избор и всяка от трите групи да остане с по три права, които смята, че са най-важни.
 3. Раздайте част от ролката от тапет на всяка от трите групи. Нека те илюстрират тези три права, които са избрали.
 4. След като са готови, можете да съедините илюстрациите и да си направите стена с основните права, които вашия клас смята за най-важни.
- Насърчавайте всички да участват в илюстрирането и никои да не е изключен.

Всички деца по света имат права

Конвенцията за правата на детето е признание, че децата навсякъде по света се нуждаят от специално внимание и защита, тъй като те са хора, които все още растат и техните умения и възможности все още се развиват.

Конвенцията е създадена от Организацията на Обединените Нации през 1989 година. Оттогава до днес всички страни по света са я приели, с изключение на Сомалия и САЩ.

Конвенцията се състои от 54 точки (членове). Всяка от тези точки представлява едно право на детето. Всички тези права могат да бъдат обединени в три основни групи, в зависимост от това, което изискват да се спазва, за да расте детето здраво, да се развива и да е щастливо. Ето кои са тези три групи:

- **Права за осигуряване на нуждите на детето.** Означава, че възрастните трябва да направят така, че основните неща, от които се нуждае детето, като например образование и здравна грижа, да бъдат посрещнати.
- **Права за участие на детето.** Възрастните трябва да имат предвид, че способностите на детето нарастват с неговата възраст и колкото повече

расте, то може да получава повече отговорности и да участва все повече във взимане на решенията. Както с родителите си у дома, така и в училището.

- **Права за закрила на детето.** Всички трябва да гарантираме закрилата на детето и да го предпазим от насилие, както от неговите връстници, така и от възрастните, от експлоатация и от пренебрежително отношение от страна на възрастните.

Всяка страна в света трябва да може да гарантира, че правата на децата се спазват. Ако по различни причини някоя страна не успява, ако децата там не посрещат основните си нужди, ако техните права не са гарантирани, тогава е необходимо да ѝ бъде оказана подкрепа. Това често се прави под формата на помощ, или като се изпращат експерти от други страни.

В следващите модули предстои да научим повече за правата на децата по света и за трудностите, които все още съществуват тези права да бъдат спазвани.

“Основното, което е необходимо, за да могат да бъдат защитени човешките права е именно хората да знаят какви са техните права и как те могат да ги защитават”.

Бутрос Гали, бивш Генерален секретар на ООН

За да може държавата да гарантира, че правата на детето се спазват, е необходима държавна организация, която да наблюдава за нарушения и да предприема действия, ако е нужно. В България това се изпълнява от Агенцията за закрила на детето. Освен нея, българският омбудсман отговаря за това правата на детето да не бъдат нарушавани. На международно ниво, това е организацията Уницеф, а така също и специалните пратеници на ООН, които отговарят за всеки конкретен случай, при който има нарушение на правата на детето.

Можете да разгледате интернет сайтовете на организации, които работят за закрила на децата и за защита на човешките права. Това са Агенцията за закрила на детето, Национална мрежа за децата, Български хелзинкски комитет, Център за приобщаващо образование, а така също и на международните организации, като Уницеф, която има страница на български език. Можете да изпратите запитване за информация относно правата на децата у нас и доколко те се спазват.

КОНВЕНЦИЯ ЗА ПРАВТА НА ДЕТЕТО – КЛД

(версия за деца)

Чл. 1, Определение за дете:

До навършване на 18 години ти си дете и имаш всички права в рамките на тази Конвенция.

Чл. 2, Свобода от дискриминация:

Ти не бива да си дискриминиран/а по никаква причина – било то раса, цвят на кожата, пол, език, религия, мнение, произход, социален или икономически статус, увреждане или друга твоя характеристика или на твой родител или настойник.

Чл. 3, Най-добро интерес на детето:

Всички действия и решения, които засягат детето трябва да бъдат основани на това, което е най-добро за него.

Чл. 4, Ползване на всички права в тази Конвенция:

Правителството трябва да осигури спазването на тези права за теб и за всички деца.

Чл. 5, Напътствие от страна на родителите и развиващи се възможности на детето:

Твоето семейство има основната отговорност да те напътства, така че когато растеш, ти да знаеш как да използваш най-добре своите права. Правителството трябва да гарантира това право.

Чл. 6, Право на живот и развитие:

Имаш правото да се развиваш и да растеш и правителството трябва да гарантира това право.

Чл. 7, Регистрация при раждане, име, националност и родителска грижа:

Имаш правото да бъдеш регистриран/а при своето раждане, да получиш име и националност. Родителите ти имат грижа за това.

Чл. 8, Запазване на идентичност:

Правителствата трябва да уважават твоето право на име, националност и семейни връзки.

Чл. 9, Разделяне от родителите:

Ти не бива да бъдеш разделен/а от своите родители, освен ако това не е за твое добро (напр. ако родителят не се грижи добре за теб). Ако твоите родители се разделят, ти имаш правото да поддържаш връзка и с двамата, освен ако това е опасно за теб.

Чл. 10, Събиране със семейството:

Ако твоите родители живеят в различни държави, ти имаш право да пътуваш между тези страни, така че да си във връзка с родителите ти или да се съберете заедно като семейство.

Чл. 11, Защита от нелегално прехвърляне в друга държава:

Правителството трябва да предприеме действия, за да възпрепятства детето да бъде изнесено от неговата държава нелегално.

Чл. 12, Уважение на мнението на детето:

Когато възрастните взимат решения по въпроси, които те засягат, имаш право да кажеш какво

мислиш, че трябва да стане и твоето мнение да бъде взето предвид.

Чл. 13, Свобода на изразяване и на информация:

Всяко дете има право да научава повече за нещата, които го интересуват и да споделя наученото с другите, стига информацията да не е вредна за него или за другите.

Чл. 14, Свобода на мисълта, на съзнанието и на религията:

Имаш право на свободна мисъл и на свобода на религията, доколкото това не ограничава други хора да се ползват от това право. Твоите родители трябва да те напътстват по тези теми.

Чл. 15, Свобода на събиранията:

Ти имаш право да се срещаш и да участваш като член на детски клубове, стига това да не пречи на другите да се ползват от техните права.

Чл. 16, Личен живот и уважение:

Имаш право на личен живот. Никой не бива да накърнява твоето добро име, да влиза в твоя дом, да отваря писмата и имейлите ти или да притеснява теб и семейството ти без причина.

Чл. 17, Достъп до информация и медии:

Имаш право на достоверна информация от различни източници, включително книги, вестници, списания, телевизия, радио и интернет. Информацията трябва да бъде полезна и разбираема за теб.

Чл. 18, Общи отговорности на родителите:

И двамата родители имат отговорност да се грижат за теб и винаги трябва да имат предвид това, което е най-добро за теб. Правителството трябва да помага на родителите с услуги, особено ако двамата родителя работят.

Чл. 19, Защита от всички форми на насилие и пренебрежително отношение:

Правителството трябва направи необходимото, за да те защити от насилие и пренебрежително отношение било то от родителите ти, било то от някого друго, които се грижи за теб.

Чл. 20, Алтернативна грижа:

Ако родителите или семейството ти не се грижат добре за теб, тогава друг трябва да се грижи за теб, като той уважава твоята религия, традиции и език.

Чл. 21, Осиновяване:

Ако си осиновен/а, първа грижа трябва да бъде онова, което е най-добро за теб, без значение дали си осиновен/а в твоята родна страна или в друга държава.

Чл. 22, Деца - бежанци:

Ако си дошъл в друга държава, защото в твоята страна не е сигурно, имаш право на закрила и

Чл. 23, Деца с увреждания:

Ако имаш каквото и да било увреждане, ти се нуждаеш от специална грижа, подкрепа

и образование, така че да водим напълно независим живот и да участвам в живота на общността, готолкова, доколкото можеш.

Чл. 24, Здравеопазване:

Имаш право на здравна грижа, напр. лекарства, болница, лекари. Имаш право и на чиста вода, на добра храна, на чиста околна среда, както и на здравно образование, така че да си здрав/а. Богатите страни трябва да подпомагат бедните държави да постигнат това.

Чл. 25, Периодично преразглеждане на специална грижа:

Ако за теб се грижи местна институция, а не твоите родители, трябва това да се преразглежда регулярно, така че да е сигурно, че получаваш добра грижа.

Чл. 26, Право на социална осигуреност:

Общността, в която живееш трябва да ти осигури социална сигурност, която ти помага да живееш в добри условия, напр. образование, култура, храна, здравна грижа, социална закрила. Правителството трябва да осигурява допълнителни средства за децата и семействата в нужда.

Чл. 27, Право на стандарт на живот:

Трябва да живееш в добри условия, които да подпомагат твоето физическо, умствено, духовно, морално и социално развитие. Правителството трябва да помага на семействата, които не могат да посрещнат тези нужди.

Чл. 28, Право на образование:

Имаш право на образование. Дисциплината в училище трябва да уважава твоето човешко достойнство. Началното образование трябва да бъде безплатно и задължително. Богатите страни трябва да подпомагат бедните държави да постигнат това.

Чл. 29, Цел на образованието:

Образованието трябва да помага в развитието на твоята личност, таланти, умствени и физически умения. Образованието трябва да те подготви за живота и да насърчи уважение към родителите, към твоята нация и към други нации и култури. Имаш право да учиш за своите права.

Чл. 30, Деца от малцинствата и от местни общности:

Имаш право да учиш и да практикуваш своите традиции, религия, езика на твоето семейство, без значение дали те са споделени с по-голямата част от гражданите в твоята държава.

Чл. 31, Забавление, игра и култура:

Имаш право да почиваш и да играеш, да участваш в различни културни и спортни игри.

Чл. 32, Детски труд:

Правителството трябва да те защитава от труд, който е опасен за здравето ти, или за твоето развитие, който пречи на твоето образование, или дава възможност на други хора да се възползват от теб.

Чл. 33, Децата и злоупотребата с наркотици:

Правителството трябва да те защитава от използване, производство или разпространение на наркотични вещества.

Чл. 34, Защита от сексуална експлоатация:

Правителството трябва да те защитава от сексуална експлоатация.

Чл. 35, Защита от трафик, продажба и отвеждане в друга държава:

Правителството трябва да направи така, че да си защитен/а от отвлечане, продажба или от отвеждане в друга държава.

Чл. 36, Защита от други форми на експлоатация:

Трябва да си защитен/а от всяка дейност, която може да накърни развитието ти или твоето здраве.

Чл. 37, Защита от мъчение и загуба на свобода:

Ако нарушиш закона, не трябва да се отнасят към теб с жестокост. Не бива да бъдеш изпратен/а в затвор с възрастни и трябва да имаш възможност да поддържаш връзка с твоето семейство.

Чл. 38, Защита на деца засегнати от въоръжени конфликти:

Ако си под 15 г. (или в повечето европейски страни под 18 г.), правителството не бива да ти позволява да се включваш в армията или да участваш във война. Децата трябва да бъдат защитени по време на военни конфликти.

Чл. 39, Рехабилитация на деца - жертви:

Ако си пренебрегнат/а, изтезаван/а или използван/а, ако си жертва на експлоатация, или на война, ако си бил/а в затвора, трябва да получиш специална помощ за възстановяване на твоето физическо и умствено здраве и да се включиш отново в обществото.

Чл. 40, Младежка престъпност:

Ако си обвинен/а в нарушаване на закона, трябва да получиш отношение, което уважава твоето достойнство. Ти трябва да получиш помощ в рамките на закона и да получиш присъда затвор само за изключително тежко престъпление.

Чл. 41, Уважение към по-високи стандарти за човешки права:

Ако законите в твоята страна са по-добри за децата отколкото тази Конвенция, то тези закони трябва да бъдат следвани.

Чл. 42, Популяризиране на Конвенцията:

Правителството трябва да направи така, че всички родители, институции и деца да знаят за тази Конвенция.

Чл. 43-54, Задължения на правителствата:

Тези членове обясняват как правителствата и възрастните трябва да работят, за да могат всички деца да имат права.

Ежедневието на децата по света

5

Ежедневието на децата по света

ЦЕЛ: Учениците да се запознаят с начина на живот на свои връстници по света и да започнат да мислят върху това, как биха могли да помогнат.

Ежедневието на децата по света

Време: 15 мин.

Работа: с целия клас.

Необходими материали: Историята на Али и копие или постер на Конвенцията за правата на детето.

Прочетете историята на Али.

Дискутирайте примерни въпроси:

- как помагат децата в домашните задължения в семейството? – почистване, изхвърляне на боклука, разхождане на кучето, пазаруване и гр.
- колко от времето си отделят за тези домашни задължения?
- има ли ученици, които работят извън дома? Ако да, по колко часа и пречи ли им тази работа на училищните занимания?
- защо е необходимо Али да работи?

- какви умения има Али?
- какви трудности среща Али в ежедневието си?
- смятате ли, че работата в закувалня или в ресторант трябва да бъде забранена за деца? Ако «да», защо?
- има ли, според вас, нарушение на правата на Али? Ако «да», кои права са нарушени, потърсете в Конвенцията.
- коя работа за децата е приемлива и коя не?
- от какво е лишен Али? Дали бедността е причина за това децата да работят? И обратно, дали, ако децата работят, те ще бъдат бедни?

Да погадем ръка

Време: 10 мин.

Работа: в четири групи.

Необходими материали: Историята на Абу

Прочетете историята на Абу. Предизвикайте учениците. Нека си представят, че имат възможност да помогнат на деца, които са били войници. Нека да направят предложение за това какви дейности биха помогнали на Абу и деца като него да преживеят спомените от случилото се и да започнат да живеят живот като всички останали деца. Идеите могат да включват летен лагер за деца, срещи с интересни хора, допълнителни занимания след училище като спорт, рисуване и др.

Ежедневието на децата по света

Конвенцията за правата на детето цели да гарантира, че всички страни, които са я приели ще я спазват, така, че правата на децата да не бъдат нарушавани, да им бъде осигурено всичко, от което имат нужда, за да растат здрави, да се учат и да имат възможности, когато порастнат.

Въпреки, че Конвенцията за правата на детето е приета от почти всички гържави по света, тя не винаги се спазва. Ежедневието на много деца по земното кълбо не е такова, каквото го определя Конвенцията. Поради трудните условия на живот на семейството си, или заради политическата ситуация в своята страна, някои деца са принудени да работят, против всички права в Конвенцията насила са обучени за войници и стават такива, или заради липсата на чиста вода за пиене животът им е изложен на риск. Има деца, чието ежедневие е много по-различно от това, което сме свикнали да мислим, че е нормално.

Ако сте дете и в семейството ви не достигат средства, може да се наложи вместо на училище да ходите на работа, често при нездравословни условия. Има компании, които използват детски труд в своето производство. Причината е, че децата много по-трудно от възрастните се борят за правата си, а техният труд се заплаща много по-малко. Модни компании продават продукти със скъпи марки, за чието производство понякога е използван детски труд. Най-много деца работят в текстилни или обувни предприятия, в мини, както и като домашни помощници. В тези случаи Конвенцията не се спазва.

Има страни по света, където все още има война. Случва се деца да бъдат взети от семействата им, за да бъдат превърнати във войници, въпреки, че са само деца! Те са изпращани в лагери, където се обучават да стрелят и да убиват. Такива лагери за деца-войници има в Африка - в Сомалия, в Судан, в Конго; в Азия - в Мианмар. И в тези случаи правата на детето не се спазват.

ПАЛЕСТИНА

- Население: **4 милиона**;
- Главен град: **Източен Йерусалим**;
- Официален език: **Български**;
- Продължителност на живота: **72 години**;
- Среден брой години в училище: **8**.

Историята на Али

Али е момче от Палестина. Той живее в Соуф Камп, това е един от шестте бежански лагера в Йордания, който приема бежанци от Палестина. Всеки ден Али става сутрин в 6, за да отиде на работа в закувалнята за фалафели преди училище.

Той прави сандвичите и почиства. След това отива на училища в 8 часа, а след това, вместо да готви уроците си за следващия ден, Али се връща отново в закувалнята. Той трябва да работи по 8 часа на ден през учебната година и по 12 часа на ден през ваканциите.

Докаато работи, Али вижда приятелите си да играят навън. За съжаление, самият той не може да спре да ходи на работа и да се забавлява с връстниците си. Тъй като баща му има проблем със зрението и не може да работи, Али трябва да издържа семейството си. Освен, че няма достатъчно време за училище, заради работата си, Али дори преживя инцидент преди две години, поради който за малко да загуби ръката си. Въпреки това, Али има надежда за бъдещето, той смята, когато порасне да отвори свой собствен ресторант.

(Адаптирано от страницата на Уницеф)

СИЕРА ЛЕОНЕ

- Население: **5 милиона**;
- Столица: **Фрийтаун**;
- Официален език: **Английски**;
- Продължителност на живота: **47 години**;
- Среден брой години в училище: **2,4**.

Историята на Абу

„Не зная на колко години съм”, казва Абу, момче от Сиера Леоне – западноафриканска държава, която до 2001 бе в гражданска война. Абу е едно от децата – войници, които са отвлечени и принуждавани да убиват с оръжие.

Абу е бил отвлечен от бунтовниците в Сиера Леоне по време на войната в тази страна. Бунтовниците чрез насилие са го обучавали да убива и под смъртна заплаха са го принуждавали да извършва жестокости. Вместо безгрижно детство, Абу е преживял ужасите на войната и е видял и причинил насилие, което се опитва да забрави.

Когато децата-войници спрат да се бият и се върнат към нормален живот, много от тях вече са забравили какво означава мир, ненасилие и някой друг да се грижи за теб.

След края на войната Абу дълго време търси родителите си с помощта на правителството. За съжаление, той не си спомня почти нищо от преди да бъде отвлечен. Един ден, докато отново обикалят страната, Абу и придружаващите го възрастни влизат в едно селце. Тогава изведнъж чуват силен вик на жена, която се отправя към

тях тичешком. Оказва се, че това е майката на Абу, която е разпознала сина си. Оттогава те са неразделни.

(Адаптирано от ООН – Деца войници)

Боно е ирландски певец и композитор от бандата U2. От 1999 г. той започва да се среща с президенти на икономически развити държави, за да ги убеди страните им да опростят големите парични дългове, натрупани от развиващите се държави от Африка. Неговата кауза се стреми да покаже, че ако дълговете бъдат опростени, тогава тези държави ще могат да отделят повече средства за здравна грижа или за образование на своите деца.

ЗНАЕТЕ ЛИ ЧЕ...

В света днес има около 300 000 деца – войници, а наг 215 милиона деца в света са нелегални работници.

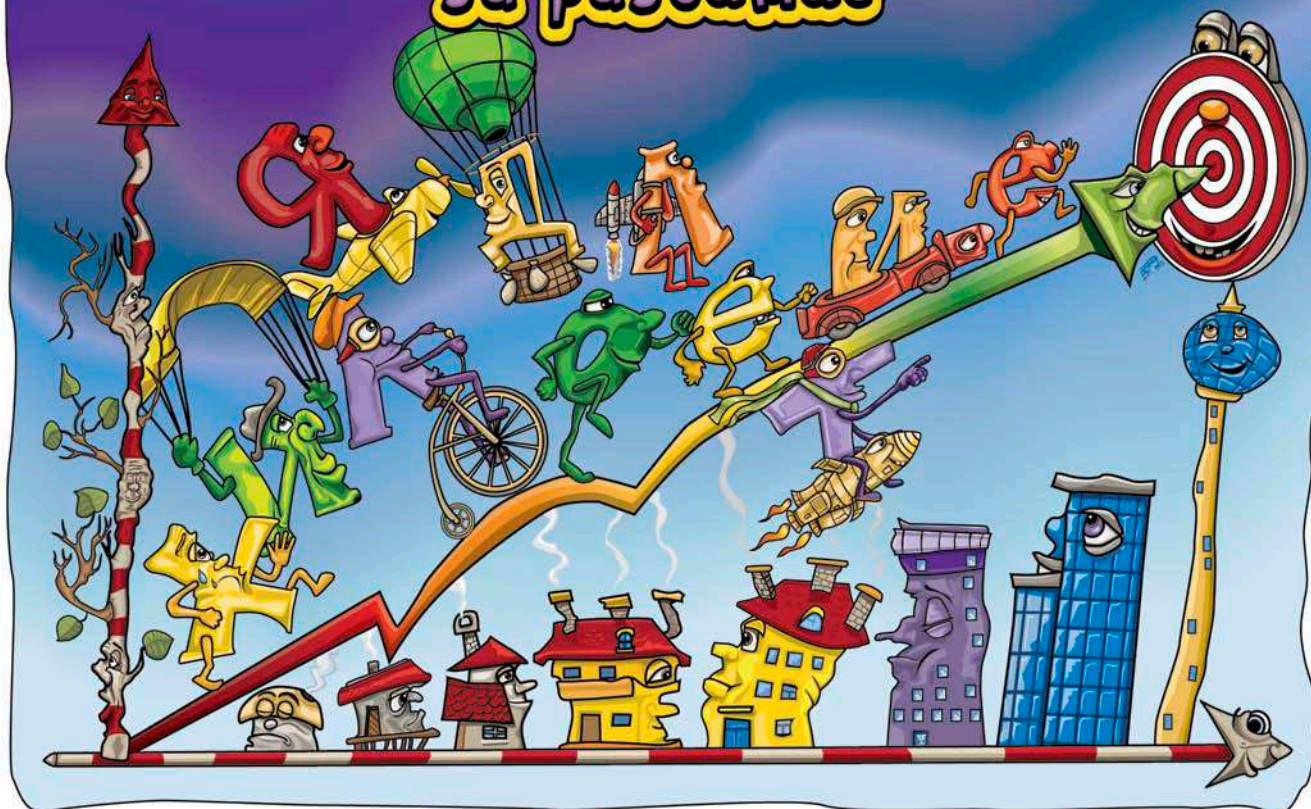

ИДЕЯ ЗА
ВАШЕ
ПРОУЧВАНЕ...

Потърсете в Интернет повече информация за децата войници и за децата, които работят нелегално.

Целите на хилядолетието за развитие

6

Целите на хилядолетието за развитие

ЦЕЛ: Учениците да се запознаят с Целите на хилядолетието за развитие, като план за подобряване на начина на живот на хората във всички държави по света.

Най-важно за това децата по света да живеят добре е...

Време: 15 мин.

Работа: в две групи.

Необходими материали: Два комплекта от картите от приложението

Разделете класа на две групи и им раздайте картите. Нека да ги подредят във диамант по важност, като най-отгоре поставят онази необходимост, която те смятат за най-важна. Обяснете им, че има една празна карта, за която те могат да предложат необходимост, която липсва, според тях (напр. Достъпни технологии, Чиста вода и др.). Дискутирайте:

- От какво зависи тези нужди да бъдат удовлетворени? В града, в държавата?
- Коя от тези нужди може да бъде най-лесно постигната?
- Коя би изисквала най-много усилия и средства?
- За коя те мислят, че биха искали да работят, когато пораснат?

приложение

РОЛЕВА КАРТА №1

към задача "Най-важното за това децата по света да живеят добре е..." • (тема 6, прогимназиален етап)

Всички имат достатъчно храна

РОЛЕВА КАРТА №2

към задача "Най-важното за това децата по света да живеят добре е..." • (тема 6, прогимназиален етап)

Всички могат да ходят на училище

РОЛЕВА КАРТА №3

към задача "Най-важното за това децата по света да живеят добре е..." • (тема 6, прогимназиален етап)

Момчетата и момичетата имат равни права

РОЛЕВА КАРТА №4

към задача "Най-важното за това децата по света да живеят добре е..." • (тема 6, прогимназиален етап)

Много малко деца умират

РОЛЕВА КАРТА №5

към задача "Най-важното за това децата по света да живеят добре е..." • (тема 6, прогимназиален етап)

Майките получават здравна помощ

РОЛЕВА КАРТА №6

към задача "Най-важното за това децата по света да живеят добре е..." • (тема 6, прогимназиален етап)

Има достатъчно лекарства за болести като СПИН, малария и гр.

РОЛЕВА КАРТА №7

към задача "Най-важното за това децата по света да живеят добре е..." • (тема 6, прогимназиален етап)

Опазване на околната среда

РОЛЕВА КАРТА №8

към задача "Най-важното за това децата по света да живеят добре е..." • (тема 6, прогимназиален етап)

Всички страни по света си сътрудничат

РОЛЕВА КАРТА №9

към задача "Най-важното за това децата по света да живеят добре е..." • (тема 6, прогимназиален етап)

Вашата карта

Избери и защити своя Цел

Време: 10 мин. Работа: с целия клас.

Необходими материали: текст за Целите на хилядолетието за развитие – ЦХР и постери с надпис - всяка една от ЦХР.

След като учениците се запознаят с текста, разлепете из стаята постерите на Целите. Кажете на учениците да застанат пред онази цел, която смятат за най-важна, или която ги вълнува най-много. Дайте им 2 минути. Сега кажете на групите да обяснят накратко своя избор, защо смятат, че съответната Цел е най-важна и как тя се свързва с правата на децата по света. Нека преди да започнат да се аргументират, учениците да преформулират съответната цел в проблема, който стои зад нея. Например, проблемът зад Цел 1 е, че по света все още има много бедни хора, много деца си лягат гладни. Заключете, че в това упражнение няма грешен отговор, че постигането на всички тези Цели е важно и че разрешаването на тези проблеми би помогнало много хора по света да не страдат, да живеят по-добре и би направило светът справедлив.

Състезание „Колко от Целите познаваме“

Време: 10 мин. Работа: в четири групи.

Необходими материали: Лист хартия и химикал/маркер.

Инструкции: Разделете класа на четири групи. Раздайте листа и маркери. Накарайте учениците, като работят в екип да напишат възможно най-много, най-точно и най-бързо Целите на хилядолетието

за развитие. Екипът, който свърши първ, е победител, но нека всички групи прочетат какво са написали.

Дискусия

1. Какво мислите за Целите на Хилядолетието? Справедливи ли са?
2. Кои от Целите ви се струват най-важни за това правата на децата по света да бъдат спазвани?
3. Има ли нещо, което бихте добавили като Цел?

Нарисувай си бъдеще

Време: 10 мин.

Работа: 6 три групи.

Необходими материали: Флипчарт хартия и маркери или черна дъска.

Разделете класа на три групи. Нека учениците си представят и обсъдят в групите как биха искали да изглежда тяхната страна и/или светът след 10 или 15 години. Дайте им възможност да рисуват мечтите си на флипчарт хартия или на дъската.

- Какво ще има в него, което липсва днес?
- Кои са най-важните неща, които вероятно биха се променили?
- Какво те биха искали да се е променило?
- Какво биха могли да направят те, когато пораснат, за да променят някои неща?
- Кои в действителност има влиянието и възможността да променя нещата в света?

Завършете с дискусия, че те имат силата да променят нещата в света, достатъчно е да се трудят сега, за да научат много неща и да имат знанията, които да донесат промяна в света към добро.

Целите на Хилядолетието за Развитие

Както видяхме, съществуването на Конвенцията за правата на детето не означава автоматично, че правата на децата автоматично са осигурени и не се нарушават. В цялата история човекът е трябвало да се бори за своите права.

Днес, въпреки, че всички сме родени с еднакви права, правата на практика са отказани на милиони хора по света. Един на всеки четири човека живее в абсолютна нужда, 30 000 деца умират всеки ден, заради това, че са бедни, а 70 милиона не тръгват на училище.

Осемте Цели

Експерти от Организацията на Обединените Нации направиха анализ, за да разберат кои са най-важните проблеми в общностите по света и да предложат решения за справяне с тези проблеми. Така те определиха осем важни области от живота на хората, които трябва да се подобрят, за да могат хората да живеят пълноценно и да се чувстват добре. Тези области бяха наречени осемте Цели на хилядолетието за развитие. Всичките осем Цели са свързани пряко с

правата на децата. Когато тези цели бъдат постигнати, тогава правата на децата по света ще бъдат гарантирани и спазвани и децата ще живеят добре и пълноценно.

Тези Цели са:

Цел 1: Да изкореним бедността и глада

Цел 5: Да подобрим здравето на бъдещите майки

Цел 2: Всички деца да започват и да завършват начално образование

Цел 6: Да се борим с болести като СПИН, малария и други

Цел 3: Да гарантираме, че жените имат равни права с мъжете

Цел 7: Да осигурим устойчиво развитие на околната среда

Цел 4: Да намалим детската смъртност

Цел 8: Глобално партньорство за развитие

Кога Целите на Хилядолетието трябва да бъдат постигнати?

Крайната дата, към която тези цели трябва да се постигнат е 2015 година. Тогава всички хора трябва да могат да посрещнат основните си нужди и да живеят по-добре. Въпреки, че 2015 година е съвсем близо, малко вероятно е тези осем Цели да бъдат постигнати от всички държави. Има сериозен напрегък, но все още е необходимо да бъде направено много.

Кой трябва да работи за това тези Цели да бъдат постигнати и животът на хората да се подобрява?

Правителството на всяка една страна в света трябва да работи за своите граждани. То изработва политика, или още наречена план, с който се стреми да разреши проблемите в различните области в своята държава. Този план цели да подобри здравето, образованието, икономиката, прехраната, свободата и условията на живот на хората.

В някои страни, ние ги наричаме развити, тези проблеми се срещат много рядко, тъй като почти всички граждани живеят в благоденствие. Тези страни трябва да помагат на другите държави, в които все още много хора имат труден живот.

С какво можем да допринесем ние?

За да се постигнат Целите на хилядолетието за развитие, са необходими знания, с които да се планират действия, а така също и средства, с които тези действия да бъдат реализирани. Много страни, които имат нужда да направят план за постигане на Целите, нямат достатъчно средства или знания. Преди всичко, тъй като парите в света са несправедливо разпределени, хората в развитите държави трябва да изискват от своите правителствата да помогнат на държавите в нужда. Онези, които имат възможност да помогнат със своето знание в дадена област, биха могли да го направят. Крайната цел е не просто Целите да бъдат постигнати, а правата на децата и на хората да бъдат спазени и тяхното достойнство като хора да не бъде накърнявано.

189-те страни, членки на Организацията на Обединените Нации, които през 2000 година подписаха Декларацията за Целите на Хилядолетието за Развитие и се обединиха в усилията си, за да може през 2015 година всички хора да посрещнат основните си нужди и да живеят по-добре.

УНИЦЕФ, организацията на ООН за децата, нарича глобални граждани хората, които вярват в световната справедливост и правят така, че светът да стане по-сигурен за децата и където правата и задълженията на всички се спазват.

Купете няколко ежедневника – вестници, които излизат всеки ден. Внимание, не купувайте жълта преса! Четете и съберете статии, в които се говори за ЦХР, било то в България, било в друга страна. Статии не е необходимо да съдържат словосъчетанието Цели на хилядолетието за развитие, или Цел 1, или Цел 7 например. Достатъчно е да говорят за проблемите, които стоят зад самите Цели и вие да успеете да идентифицирате съответната Цел, която има отношение към съответната статия. Можете да направите колажи по всяка една от целите, като залепите статиите на флипчартове и след това ги окачите в училище. Така повече ученици ще научат за Целите.

Първа цел на хилядолетието – Изкореняване на глада и бедността, за нуждите и желанията на децата по света

Първа цел на хилядолетието –
Изкореняване на глада и бедността, за
нуждите и желанията на децата по
света

ЦЕЛ: Учениците да научат повече за Първата цел на хилядолетието. Учениците да осмислят разликата между желанията и нуждите. Учениците да разберат, че децата от различни страни по света правят различен избор по отношение на своите нужди и желания, в зависимост от това какъв е начинът им на живот.

Нужди и желания на децата

Време: 25 мин.

Работа: с целия клас.

Необходими материали: **Карти от приложението.**

1. Раздайте ролевите карти с нещата, които възрастните са решили, че децата се нуждаят от тях. Накарайте учениците да разгледат и да запишат още четири неща, които те смятат, че са необходими.
2. След това им съобщете, че възрастните са решили, по икономически причини да намалят нещата, които осигуряват на децата до 16 на брой. Нека сега те да елиминират 8 от картите, от които могат да се лишат.
3. След още 5 мин. ги помолете да намалят нещата, от които децата имат нужда с още 8.
4. Остават 8 карти. Нека да представят кои карти са останали, кои са нещата, без които децата не могат, според тях.

Дискутирайте:

- Кои бяха нещата, които елиминирахте най-лесно?
- Има ли разлика между нещата, които искаме и онези, от които се нуждаем, за да живеем?
- Сега сравнете вашите 8 неща, от които има нужда едно дете (или млад човек) с Конвенцията за правата на детето.

Спомени за едно гладно детство

Време: 20 мин.

Работа: с целия клас.

Необходими материали: **Историята на г-н Кимеу от приложението.**

Направете мрежа от гуми, като напишете гумата „глад“ на гъската, а учениците да започнат с изброяване на прилагателни, съществителни и гр. които те асоциират с тази гума.

1. След това опитайте да съставите едно изречение, което да определи какво означава гладът, кой е засегнат от него и защо се случва.
2. След това в изречението, след гумата глад, добавете „в света“. Попитайте учениците как темата за глада се променя, когато кажем, че той се среща на различни места по света.
3. Сега провокирайте учениците. Нека напишат какви мечтаят да станат когато пораснат. И да напишат какво или кой ще им помогне да постигнат тази мечта, според тях.
4. Насочете ги със следните две изречения, ако е необходимо:

Днес съм на години и мечтая като порасна да бъда

За това ще ми помогне ... , ... и

5. Сега прочетете историята на г-н Кимеу за това как гладът прекъсва не само мечтите на децата, но дори може да прекъсне техния живот.

Дискутирайте:

- Какво означава за г-н Кимеу „спя просто така“
- Как той описва родителите си.
- Сега накарайте децата да се върнат към своята мечта и да помислят как тя не би била възможна за дете, което „си ляга просто така“.
- Защо той нарича глада непростима болест?
- Какви са причините за глада в семейството на г-н Кимеу?

○ Какво означава, че гладът е лечим?

6. Напишете на гърската гумата *лечим* заедно с останалите гуми, които учениците са асоциирали с гумата *глад*. Сега изтрийте всички останали гуми, освен *лечим*.

Първа цел на хилядолетието – Изкореняване на глада и бедността, за нуждите и желанията на децата по света

Първата от Целите на хилядолетието е насочена към изкореняване на глада и на бедността. Съвсем логично е да поставим тази, като цел номер едно - това е първия проблем, който трябва да бъде разрешен, преди другите Цели да бъдат постигнати, тъй като бедността и гладът пряко застрашават живота на хората.

Бедността и глада се срещат във всички гържави по света, макар и в различна степен, както в континентите Африка и Азия, така и в Европа и в Северна Америка. Светът има достатъчно ресурси, за да спре бедността и глада. Но, преди всичко, разпределението на благосъстоянието между хората е нужно да бъде променено, тъй като сега то е несправедливо. Някои имат твърде много, а други трудно оцеляват. През 2000 г. най-богатите хора в света притежаваха 85% от световното богатство!

Според Световната Здравна Организация минималното количество калории, които се доставят чрез храната и които са нужни за един възрастен са 2600. За съжаление, обаче, в много страни по света количеството калории, което хората получават чрез храната е доста по-малко. Това означава, че много хора не се хранят достатъчно. Ето няколко примера: в Бангладеш човек получава чрез храната си 1925 калории на ден, в България – 3614 калории, в Етиопия – 1658 калории, в Хаити – 1911 калории, в Унгария – 3601 калории, в Италия – 3566 калории, в Сомалия – 1736 калории, в САЩ – 3666 калории.

Има деца по света, които ежедневно се налага да правят избор, от който зависи животът им. Техните желания са ограничени от нуждите, които те трябва да посрещнат, преди всичко от храна, от чиста вода, от дом.

Има и деца, чиито ежедневни нужди са посрещнати и те имат възможност да удовлетворяват и свои желания, като например компютър, или музикален плеър, или пък обяд в ресторант за бързо хранене. Когато искаме да си купим нещо или на всяка цена да имаме нещо ново, добре е да помислим дали нашите желания не са ненужно големи. А когато пораснем, да не забравяме, че има и деца, които нямат желания, защото техните нужди не са удовлетворени. Би било добре ако имаме възможност, да помогнем.

КЕНИЯ

- Население: **43 милиона**;
- Столица: **Найроби**;
- Официален език: **Суахили, Английски език**;
- Продължителност на живота: **64 години**;
- Среден брой години в училище: **4,2**.

Нашата история от света днес

Нашата история от света днес:

Спомени за едно гладно детство, от Питър Кимеу

Сушата в Кения се повтаря през няколко години - преди на всеки десет, но сега и по-често. В моята общност помним рождените дни и другите важни събития спрямо това, кога е било суша. Всяка суша

си има име. "Лонгоза" е когато много от нашите животни умряха, друга суша нарекохме "хората, които умираха с пари в ръката", защото въпреки, че имаше пари, нямаше храна, която да купим.

Аз съм роден през 1951 в Мачакос. Майка ми твърди, че през тази година е имало суша. Сестра ми е родена през 1961, когато аз самият много добре помня глада навсякъде из областта. Не мога да кажа колко пъти си лягах без да съм хапвал нищо. "Спя просто така", това казваме, когато си лягаме гладни. Не мога да преброя всички пъти, когато съм "спал просто така", или когато съм си лягал гладен, знаейки, че на следващия ден отново няма да ям нищо.

Гладът е непростима болест, защото е най-лесно лечимата от всички болести. Родителите ми правеха всичко възможно, за да ни нахранят. Баща ми излизаше рано сутрин, майка ми търсеше корени или каквото и да е, което да става за ядене. Въпреки това, доста често, аз “спях просто така”, на празен стомах, защото нито единия от двамата не успяваше да донесе нещо за ядене.

Много е трудно да живееш по този начин. Помня лицата на родителите ми, отчаяни, че не могат да изхранят своите деца. Стомахът ми беше толкова празен, че дори и когато пиех нещо, започваше да ми се вие свят.

Ние виждаме ужасни снимки на гладуващи хора, но се боя, че най-лошото все още предстои. Не знаем какъв е мащабът на глада в Кения сега.

Спешно е всички ние да преборим това лечимо заболяване. Нито едно дете на света не бива да “спи просто така”.

(Историята на Питър Кимеу е адаптирана от вестник Ню Йорк Таймс, www.nytimes.com)

“Факт е, че във времето на това поколение, на вашето и на моето, на първото поколение, което може да погледне отвъд океана и да види Африка, което може да изкорени тази крайна бедност, деца все още умират от глад.”

Боно, ирландски певец и композитор от поп-групата U2.

Глад е състояние, при което човек не получава достатъчно храна. Недохранване е тогава, когато дори и да се яде, човек не получава необходимите витамини и минерали, за да удовлетвори основните изисквания за физически здравословен начин на живот.

Хранителна сигурност означава, че всички хора имат възможност да получат необходимата им храна по всяко време.

Можете да направите проучване, използвайки интернет, за периодите на суша на континента Африка през последните сто години.

Втора цел на хилядолетието – Всички деца имат право на образование

8

Втора цел на хилядолетието за развитие – всички деца имат право на образование

ЦЕЛ: Учениците научават, че всички деца по света имат право на основно образование и разбират за предизвикателствата пред някои деца да ходят на училище.

Защо е важно да се учим

Време: 10 мин.

Работа: с целия клас.

Необходими материали: Няма.

Примерни въпроси за дискусията:

- Какво е училището за вас?
- Защо образованието е важно за вас?
- А за вашата страна?
- Какво ви помага да се учите?

- А какво ви пречи?
- Всички деца по света ли, според вас могат и ходят на училище? Какво знаете за трудностите, заради които деца в други страни по света не могат да ходят на училище?
- Как тези трудности могат да бъдат преодоляни според вас?

Моя ден и денят на Имран

Време: 20 мин.

Работа: 6 две групи.

Необходими материали: Историята на Имран от Въвеждащия тест.

1. Прочетете историята на Имран от приложението.
2. Разделете класа на две групи. Нека всяка група по отделно да опита да направи сравнение между един обикновен ден за едно дете, тук в България и деня на Имран. Можете да използвате сравнения, като:
 - В България едно дете на единадесет години става сутрин в 6.30 ч, докато Имран трябва а стане в 6 ч.
 - Докато децата в България пишат домашните си следобяд, Имран работи във фабриката.
 - Децата в България не трябва да работят и могат да ... , докато Имран ...
3. Съберете класа отново заедно и дискутирайте техните идеи. На дъската направете таблица с часове от деня и попълвайте.
4. Дискутирайте как ограничението върху детския труд ще помогне за постигане на Втората цел на хилядолетието.

Час от деня	Денят на Мария	Денят на Имран
6:00	Спи	Става за работа
7:00	Приготвя се за училище	Отива на работа
8:00	Отива на училище	Започва работа
12:00

Всички деца имат право на образование. Втора цел на хилядолетието за развитие

Представете си, че не можете да четете! Тогава сигурно ще вземете грешното лекарство, ще ви продадат нещо, което не искате да си купите, или пък ще ви бъде госта трудно да си намерите работа или да учите нови неща!

Всеки човек има право на образование и трябва да има възможност да ходи на училище, защото образованието представлява основата на всички останали неща, които човек иска да постигне, за да промени своя живот към по-добро. Образованието е важно, само по себе си, затова и Втората от Целите на хилядолетието е посветена на постигане на начално образование за всички деца по света. В някои страни е достатъчно за децата да се научат само да четат, да пишат и да смятат, за да могат да се спасят от бедност, когато пораснат. Важно е всички деца да могат да ходят на училище и да получат образование, заради тях самите, а така също и заради обществото, в което те са бъдещите граждани. Образованието на децата днес, означава, че утре държавата, в която те живеят ще има възможност да се развива по-добре, защото нейните граждани ще бъдат по-знаещи и можещи.

Как се учат децата по света?

Почти всички деца в България ходят редовно на училище. Те имат учебници, родителите им се грижат за храната, а животът в страната е спокоен. Така е и в много от страните от Европейския съюз, например в Италия, както и в страните от Северна Америка, в САЩ например.

В развитите страни като Франция да се изпрати един ученик на училище за една година струва 10 000 лева, а в развиващите се страни, като Бангладеш например, това

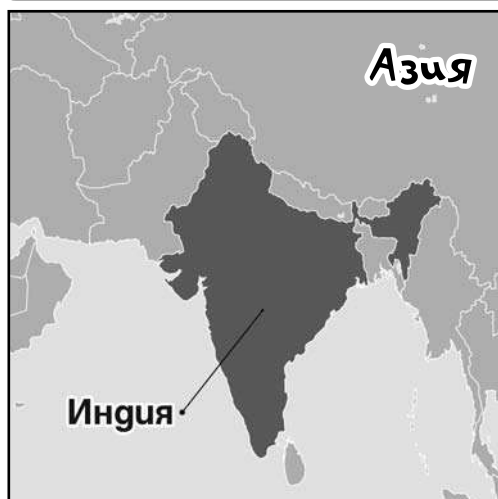

струва само 300 лева. За съжаление, не във всички държави по света всички деца могат да ходят на училище. Около 67 милиона деца от целия свят не са могли да тръгнат на училище през 2010, а голяма част от онези, които ходят на училище, отпадат преди да са стигнали пети клас.

Бедността, неравенството, културните различия, са основните причини много деца по света да останат без образование. Децата от бедни семейства не винаги могат да получат дори начално образование, тъй като родителите им не могат да осигурят учебници или облекло за децата си. Образованието може да се смята за ненужно за момичетата в някои общности. Има държави, които не разполагат с достатъчно средства, за да построят училища и да обучат учители за всички свои деца. Затова училищата са или твърде отдалечени, или пък с много ученици. Много общности в различни страни по света, знаейки за това какви възможности дава образованието, сами започват да събират средства, за да построят училище, така че и техните деца да могат да се научат да четат и пишат.

ИНДИЯ

- Население: 1 милиард и 200 милиона
- Столица: **Ню Делхи**
- Официален език: **Хинди, Бенгали, Телугу, Тамил, Ургу и гр.**
- Продължителност на живота: **67 години**
- Среден брой години в училище: **10**

Нашата история от света днес

Денят на Имран

Имран е на 10 години. Той живее с родителите си, със сестра си, с тримата си братя и с баба си и гядо си. Доходите на семейството са много ниски, около 140 лева (в Индия парите се наричат рупии) на месец и са недостатъчни, за да може семейството да изпрати децата на училище. Родителите на Имран са взели заем от около 200 лева преди две години, но сега те са длъжници с около 500 лева.

Затова Имран е изпратен да работи във фабриката за тухли. Момчето работи от 12 до 16 часа на ден, шест дни в седмицата и произвежда 600 броя тухли всеки ден. Баща му се опита да го изпрати в училище за около три месеца, но заради дълговете, собственикът на фабриката поиска Имран да се върне на работа. Баща му дори бе наказан от фирмата за това, което е направил.

(Историята е адаптирана от "Free the Children campaigns")

„Образованието е най-мощното оръжие, което можете да използвате, за да промените света.“

Нелсън Мандела, борец за човешки права и президент на Република Южна Африка

Ако Европа и САЩ отделят едва половината от парите, които гражданите им харчат годишно за сладолед, или 23 милиарда лева, и всяка година ги даряват за образование на децата в икономически бедните страни, тогава всички деца ще могат да се научат да четат и пишат!

Потърсете истории за ежедневието на деца от различни страни по света.

Всички деца могат да се учат

9

Всички деца могат да се учат

ЦЕЛ: Учениците да се запознаят с правото на образование за децата с увреждания, както и предизвикателствата, които тези деца срещат в своето ежедневие.

Аз умея да ...

Време: 20 мин.

Работа: в три групи.

Необходими материали: Флипчарт и маркер за 3 отделни групи. В случай, че това ви затруднява, учениците могат да използват бели листа за задачите.

1. Разделете класа на три групи. Обърнете внимание, че всички те вече имат много знания и умеят да правят много неща, напр. четат, пишат, смятат, някои сигурно умеят за плуват, други да играят футбол или да карат колело. (Ако използвате бели листа, нека децата просто да направят списък със знанията и уменията, които групата има).
2. Нека всяка от трите групи нарисова фигурата на едно дете на своя флипчарт.
3. Нека всяка група да напише всички умения и знания, които нейните членове притежават, като го направи на съответната част от тялото, която е отговорна за даденото умение.
4. След това извън фигурата, на флипчарта да опишат откъде са придобили тези умения – училище, читалище, частни уроци, родители и др.

5. Нека групите да представят.

6. Продължете с дискусия:

- Кои умения смятате за най-важни?
- Кои места или хора са най-важните, според вас, за придобиване на отделните умения – училище, родители и др.
- Какво би станало ако тези места или тези хора не съществуваха?
- Тъй като за различните ни умения използваме различни части на тялото, помислете какво би станало, ако тази част от нашето тяло не функционира добре?
- Има деца с увреждания, които въпреки това се учат и се справят с това предизвикателство. Познавате ли такива деца? Как се справят те? Подкрепяте ли ги?
- Смятате ли, че правата на децата с увреждания са спазени, имат ли те причина да се чувстват пренебрегнати?
- Как в България се грижим за учениците със специални потребности, приемаме ли ги като част от нашия клас или училище? Уважаваме ли ги?

Мълчаливият четец

Време: 10 мин.

Работа: 8 две групи.

Необходими материали: Конвенцията за правата на детето, копие за всеки ученик или постер с Конвенцията.

1. След като сте разделили учениците на две групи, изберете един доброволец – Мълчаливия четец, който да започне да чете посочен, или подшушнат от Вас член от Конвенцията. Докато чете, той само си мърда устните, без да произнася звуци. Останалите от групата трябва да се опитат да прочетат по устните му и да познаят кой точно член на Конвенцията е бил прочетен.
2. След това нека втората група да изпълни същата задача.
3. Нека това се повтори няколко пъти и повече доброволци да се опитат да бъдат Мълчалив четец.
4. Продължете с дискусия:
 - Как се чувстввахте докато се опитвахте да разберете прочетеното? Беше ли лесно?
 - Кои гуми разбихте по-лесно?
 - В нашата общност има хора, които ежедневно трябва да четат по устните, за да разберат за какво става дума. Това са хората с увреден слух.
 - Ако си дете, което има проблем със слуха и искаш да ходиш на училище, тъй като имаш това право, как би се справило? Би ли било равнопоставено с другите деца, ще можеш ли да разбираш всичко, което учителят и съучениците ти казват?
 - Редно ли е такива деца да учат отделно от другите, сами?

Чл. 23 от Конвенцията казва, че детето с увреждане има право на специална помощ, така че да може да живее като другите деца.

Бихте могли да направите подобна задача, но като се опитате да опаковате например подарък със завързани очи. Тогава ще разберете по-добре как се чувства детето, което има трудност със зрението.

Всички деца могат да се учат

Цел номер две на хилядолетието е всички деца да завършват начално образование.

Трудностите при постигането на тази Цел са свързани с недостиг на училища и учители, или с проблем за семейството да изпрати детето си на училище. Тези предизвикателства са най-често срещани, но има и други причини деца да не могат да отидат на училище, въпреки че са способни,

въпреки, че има училища и учители.

Ето и нашата история от света, която се надяваме да ви провокира да помислите, има ли такива деца около вас и би ли могло училището да ги подкрепи.

БРАЗИЛИЯ

- Население: 193 милиона
- Столица: **Бразилия (главен град – Сао Пауло)**
- Официален език: **Португалски**
- Продължителност на живота: **73 години**
- Среден брой години в училище: **4,9**

Нашата история от света днес

Историята на Бега

Бега е студент в Сао Пауло. За съжаление, той има проблем със слуха, той не чува. Казваме, че той има специални образователни потребности. За да общува с другите, използва жестомимичния език. Когато събеседниците му не владеят този език, той се опитва да разбере какво казват като разчита по устните им. Въпреки това, в университета му е много трудно, защото този метод е изключително изморителен и не винаги ефективен. Понякога професорът или колегите му са с гръб, докато говорят в час, така че Бега не може и дума да долови. Затова той е поискал преводач, като свой личен асистент. С негово помощ, Бега може пълноценно да участва в лекциите и в студентския живот. Той не се чувства дискриминиран, или пренебрегнат, заради проблема със слуха. Той е наистина добър студент и взима изпитите си с високи оценки.

Бега има увреждане. Увреждането може да бъде физическо, интелектуално, сензорно увреждане. То може да е предизвикано от заболяване, от злополука или да е по рождение.

Хората и децата с увреждания имат същите права като обикновените хора, въпреки това те често срещат

различни бариери в ежедневието, било то чисто физически, социални, трудност при придвижване или при общуване с другите. Това е и причината, поради която напълно погрешно и несправедливо, някои хора смятат, че хората с увреждания не са полезни членове на обществото, или че са безпомощни.

Деца с специални образователни потребности, като например децата в инвалидни колички, тези, които са незрящи, или нечуващи, имат нужда от допълнително оборудване и/ли подкрепа. Това е необходимо, за да могат да ходят на училище и да не се чувстват изключени и пренебрегнати, с други думи, за да могат да имат равни възможности с другите деца. Казваме, че те имат специални потребности.

Важно е да разберем, че това различие е като редица други различия, като например различния цвят на кожата, или различните диалекти. Затова то трябва да бъде прието и ние да създадем условия за децата и за хората с увреждания, така че те да могат да бъдат активни и пълноценни членове на обществото.

„Ако не ходим всички заедно на училище, как ще живеем заедно след това?!”

дете от училище в България

През 2007 г. ООН прие и Конвенция за правата на хората с увреждания, за да могат те да бъдат защитени в най-голяма степен от изключване и да се създадат условия във всички държави по света те да живеят като останалите хора.

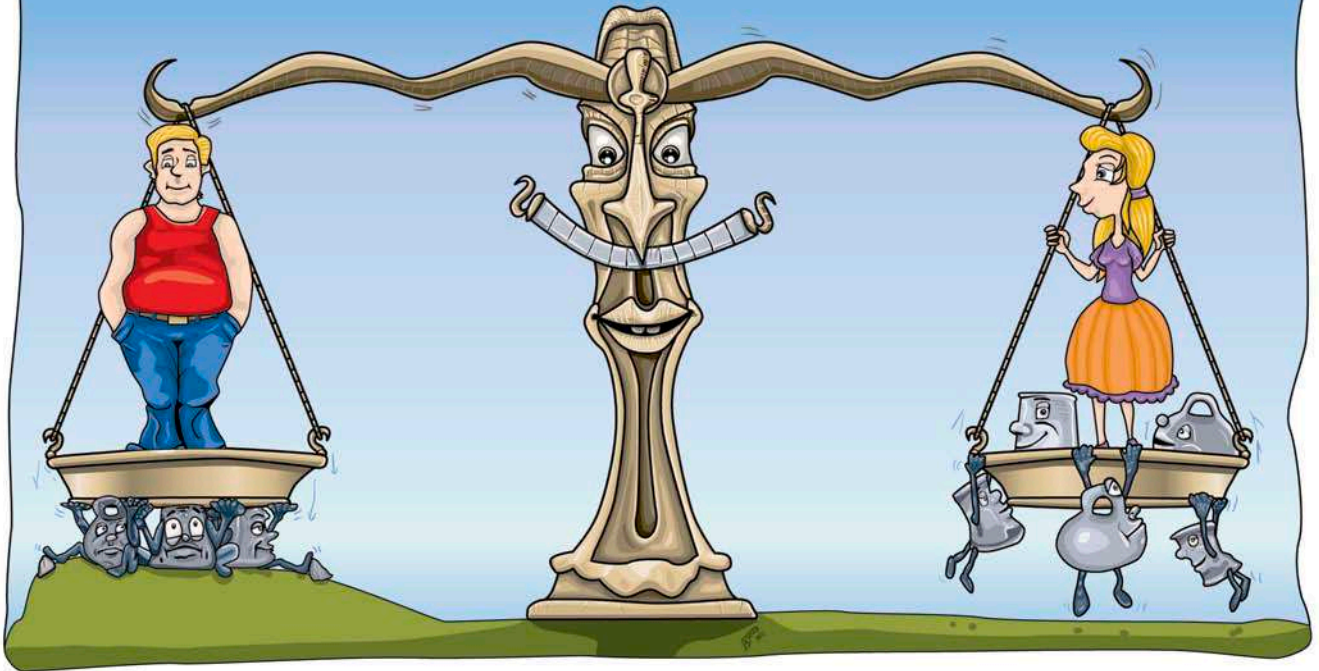

Направете проучване къде във вашето населено място – поликлиника, училище, община, в градския транспорт или на улицата има осигурена достъпна среда за хората с физически увреждания. Достъпната среда означава, че бариерите пред придвижването са премахнати и хората с увреждания могат да се движат с минимална подкрепа от друг човек.

Различни, но равнопоставени – Трета цел на хилядолетието: равнопоставеност между мъже и жени

10

Различни, но равнопоставени –
Трета цел на хилядолетието,
равнопоставеност между мъжете и
жените

ЦЕЛ: Учениците да осмислят различията между двата пола. Учениците да научат за значението на равнопоставеността на половете.

Момчетата изграят с кукли, а момчетата на война

Време: 20 мин.

Работа: с целия клас.

Необходими материали: Твърденията по-долу и пространство в класната стая или навън. Ако ви липсва, можете да приканите учениците да стават или да вдигат ръка от място.

Разделете стаята на три сектора – Съгласен/на съм, Несъгласен/на съм, Не съм сигурен/на.

Прочетете всяко от твърденията, докато децата се движат из стаята, съобразно своето мнение по всяко едно от твърденията. След всяко твърдение, нека децата се обосновават защо са избрали дадена позиция.

1. Куклите са само за момчетата.
2. Момчетата са по-силни от момчетата.

3. Момчетата не могат да играят роли на директор, това е момчешка роля.
4. Само момчетата играят футбол.
5. Момчетата помагат на майките, а момчетата на бащите.
6. Приемливо е момчетата да се бият един с друг, но за момчетата това е изключено.
7. Ако стане беля, със сигурност ще се скарат първо на момчетата.
8. Момчетата не плачат.
9. Момчетата имат различни права от момичетата.

Продължете с дискусия:

- Какво беше общото между тези твърдения?
- Има ли различни очаквания към момчетата и към момичетата, в семейството, в клас, навън?
- Различни ли са наистина момчетата от момичетата?
- Ако има различия, редно ли е те да създават такъв вид очаквания, които представляват стереотипи и органичават момичетата и момчетата?
- За какво, всъщност, служат тези очаквания?
- Можем ли да твърдим, че тези очаквания са справедливи? Не ограничават ли те нашия избор като хора?
- Могат ли момичетата или момчетата да не се съгласят с тези очаквания и какво могат да сторят тогава? Ако сте попадали в такава ситуация, как сте се чувствали?
- Мислите ли, че ролите на момчетата и момичетата се променят в обществото днес?
- Имат ли наистина момчетата и момичетата различни права?

Аз съм Малала

Време: 15 мин.

Работа: в три групи.

Необходими материали: Историята на Малала Юсавзай от въвеждащия текст.

Прочетете историята на Малала.

Дискутирайте. Ето някои примерни въпроси:

- как бихте се чувствали, ако бяхте на мястото на Малала?
- какво бихте направили, ако на вас забранят да ходите на училище, заради това, че сте момиче?

Разделете класа на три групи. Нека всяка група да работи самостоятелно и да подготви изказване, като се постави на мястото на Малала и се опита да обясни защо момичетата трябва да ходят на училище. Дайте им 10 мин. Нека групите да представят.

Различни, но равнопоставени; Трета цел на хилядолетието, равнопоставеност между мъжете и жените

Момичетата и момчетата не са еднакви, освен физически. Те се различават и емоционално и по начина, по който възприемат света. Само ако знаем за различията, ще можем да ги приемем без да им позволяваме да се превърнат в стереотипи, които да ограничават избора ни.

Въпреки различията, обаче, момчетата и момичетата имат еднакви права.

Равнопоставеност на половете наричаме признаването и съобразяването с различията, без те да накърняват достойнството на момчетата или на момичетата. Равнопоставеността дава възможност и момчетата и момичетата да правят нещата, които им допадат. Именно затова Третата цел на хилядолетието е да се гарантира равнопоставеност между мъжете и жените, навсякъде по света.

Как са различни момичетата и момчетата?

Момичета	Момчета
Начин на мислене: мислят повече за взаимоотношенията , за приятелите, за семейството и за връзката с момчетата.	Начин на мислене: обикновено мислят повече за съревнованието , за игри, състезания, класиране, създаване на правила и нарушаване на правилата.
Когато съм ядосана изразявам гнева си, като се фокусирам върху чувствата .	Когато съм ядосан изразявам гнева си върху предмети .
Моят свят е абстрактен , сложен и променлив.	Моят свят е конкретен , обективен и не се променя.
Основни приоритети: чувства, аз и моите приятели, приемане от другите.	Основни приоритети: правене, аз, игри с приятели.
Ключова дума: Аз се грижа , аз защитавам, подкрепям, давам, променям.	Ключови думи: Аз играя, създавам, строя, контролирам.

Не във всички държави и общности по света равнопоставеността на половете е приета. Все още има места, където жените се смятат за собственост на мъжете и са с ограничени права. Въпреки непрестанните усилия на ООН и други организации, културните различия са твърде силни и е необходима още много работа, за да може навсякъде достойнството и правата на жените да бъдат спазвани.

ПАКИСТАН

- Население: 170 милиона
- Столица: **Исламабад**
- Официален език: **Урду**
- Продължителност на живота: **67 години**
- Среден брой години в училище: **3,9**

Нашата история от света днес

Малала Юсавзай и правото всички момичета да могат да ходят на училище

Малала, на 15 години, е момиче от Суат – област в Пакистан. Баща ѝ е директор на училище. След като Суат е окупиран от талибаните, те забраняват на момичетата да ходят на училище, затварят и разрушават много училища. Малала започва да води свой дневник, който международните медии публикуват. В своя дневник тя споделя колко много ѝ липсва училището. Тя става защитник на правото всички деца да могат да получат образование. Един ден, докато пътува в автобуса, Малала е простреляна от талибаните заедно с няколко други деца. Тя успява да се възстанови, а нейното дело получава световна известност. Много граждани и организации по света се застъпват всички деца да имат право на образование.

„Равенството на половете не е просто цел сама за себе си, то е условие за изкореняване на бедността, за устойчив начин на живот, за демокрация.”

Кофи Анан, бивш Генерален секретар на ООН

70% от хората по света, които живеят в бедност са жени.
В развиващите се страни неграмотните жени са два пъти повече от неграмотните мъже.
Две трети от децата, които са лишени от основно образование, са момичета, а 75% от 700 милиона неграмотни възрастни са жени.

Направете кратко проучване сред семейството и близките си с въпроси, подобни на тези, които дискутирахме, за да разберете какви са нагласите сред хората за типичните неща за момичетата и за момчетата. Подгответе предварително въпросите, запишете всички отговори. Дискутирайте ги със съучениците си.

Право на здравословен

начин на живот

11

Право на здравословен начин на живот

ЦЕЛ: Учениците да осъзнаят колко важно е здравето, за да може човек да бъде пълноценен и за да осъществи мечтите си. Учениците се запознават със здравни проблеми в развиващите се страни.

Гласувай с ръцете си

Време: 15 мин.

Работа: с целия клас.

Необходими материали: Историята на Проспер от въвеждащия текст, достатъчно пространство в стаята.

Първо прочетете за класа историята на Проспер. Обсъдете какво впечатлява най-много децата. Ако пропуснат, обърнете внимание на това, че всъщност болест, от която умират деца, има толкова просто решение.

След това приканете учениците да застанат в кръг. Вие застанете в средата на кръга и четете следните твърдения. Тези, които са съгласни с казаното, могат да вдигнат двете ръце високо. Ако не

са съгласни, могат да докоснат земята с ръце, а ако се колебаят, могат да ги задържат пред себе си. Целта е учениците да се замислят относно това какви са условията на живот и здравеопазване у нас и в Гана, например.

Твърдения:

- Никога не съм болен
- Щастлив съм, когато съм болен, понеже мога да си стоя в леглото у дома.
- Ако се разболея и се наложи, мога да отида до лекаря почти веднага, или да повикам лекар вкъщи.
- Лекарят винаги, когато е нужно, изписва лекарства, а родителите ми винаги ги купуват, за да оздравея бързо.
- Познавам някого, който е бил болен от малария
- Маларията се среща в България
- Проспер от Гана боледува често
- Болестта му има лечение, но малко хора знаят за него
- Ако се произведат и доставят безплатно противомаларийни мрежи, броя на болните ще се намали значително.

Защо, защо, защо?

Време: 15 мин.

Работа: в три групи.

Необходими материали: **Примерни твърдения от приложенияте тук по-долу.**

Разделете класа на три групи. Нека всяка група получи само първото изречение от дадено твърдение, като Вие им го прочетете. Дайте им 5 мин. заедно да решат каква е причината за всеки от здравословните проблеми. Обобщете, че често търсим лесно обяснение на даден проблем, но винаги е важно да намерим основната причина, а не да се фокусираме върху това, което се вижда на пръв поглед.

Примерни твърдения (четете само първото изречение):

- **София има кашлица от дълго време.** Защо? Защото живее във влажно помещение. Защо? Защото работата не ѝ позволява да се премести на по-добро място. Защо? Защото собственика на фабриката, където София работи, не плаща достатъчно за труда, който тя полага. Защо? Защото смята, че на жените трябва да плаща по-малко, отколкото на мъжете и иска да печели колкото се може повече.
- **Франк има инфекция на стъпалото.** Защо? Защото е стъпил на трън. Защо? Защото няма обувки. Защо? Защото майка му разполага с пари само за храна, но не и за обувки или грехи.
- **Мария е много слаба и не ходи на училище.** Защо? Защото не се храни добре. Защо? Защото храната, която яде не е добра, тя се храни основно с ориз. Защо? Защото семейството ѝ загуби земята, с която осигуряваше зеленчуци и пари за други продукти. Защо? Защото държавата я продаде на компания, която построи хотел там.

Право на здравословен начин на живот

В този модул ще разгледаме предизвикателства през здравословния начин на живот на децата в някои части на света. С този проблем се занимават няколко от Целите на хилядолетието – да спрем смъртността сред децата по света – Цел 4; да подобрим здравето на бъдещите майки – Цел 5; да се преборим с епидемии като малария, СПИН, туберкулоза - Цел 6.

Здравето

Начинът ни на живот определя нашето здраве. Водата, която пием, храната, която ядем и въздухът, който дишаме, всичко това ежедневно ни дава живот. А от здравето зависи всичко, което правим. Ето защо доброто здраве е необходимо, за да се чувстваме добре, да можем да се учим, да бъдем активни, да общуваме пълноценно.

В икономически напредналите държави, като например в България, здравето на хората не е ежедневно застрашено, защото имат системи за чиста вода, храната е почти винаги достатъчна и разнообразна, въздухът е чист, а когато някой се разболее, той може да отиде на лекар.

Има страни, в които част от населението живее в отдалечени райони, в пустинята, или в планината, например в Нигер, в Лаос или в Камбоджа. В Гана има райони с влажен климат, който е добра среда за маларийния комар. В Индия или в Бразилия, за да си намерят работа, много хора са се преместили в покрайнините на големите градове, където живеят в лоши условия и без истински дом.

Било то в отдалечените райони или в покрайнините на градовете, в развиващите се страни хората живеят без елементарни условия, без чиста питейна вода, хигиената е лоша, няма специални места, където да се изхвърлят отпадъците, няма достатъчно лекари. Тези лоши условия на живот са причина повече хора да се разболяват, отколкото в развитите страни. Тъй като са най-беззащитни, децата се разболяват лесно. Диарията, маларията и туберкулозата са заболяванията, от които децата страдат най-често.

Колкото по-образовани са родителите, колкото повече грижи полага държавата, за да осигури чиста вода, добри условия на живот, достатъчно възможности за прехрана, толкова повече здрави деца ще има.

ГАНА

- Население: **24 милиона**
- Столица: **Акра**
- Официален език: **Английски**
- Продължителност на живота: **63 години**
- Среден брой години в училище: **3,9**

Нашата история от света днес

Какво знаем за заболявания, които са лечими, но от тях умират хора, само защото са бедни

Маларията е сериозна тропическа болест, която се предава от малариен комар. Болестта е разпространена в страни с тропичен и субтропичен климат на континентите Африка, Азия, Латинска Америка. Над един милион души умират всяка година, като 90% от тях са от континента Африка. Маларията е основната причина за смърт при малките деца. Симптомите при малария са висока температура, главоболие, болки в мускулите. Последствията от болестта са сериозни, общото изтощение води до други болести, човек може да се разболее и от анемия. Основни начини за борба с маларията са използването на противомаларийни мрежи, пръскане в домовете против малариен комар, пресушаването на блата и отворени канали, където комарите виреят. Лекарства срещу малария са необходими, когато човек е заразен, но често те са твърде скъпи.

Историята на Проспер

Грейс е на 50 години. Тя отговаря за персонала в захарна компания в Гана. Проспер е нейния най-малък син, на 11 години. Маларията е постоянен кошмар за семейството на Грейс в продължение на години. Проспер се е родил доста слаб и с алергия към мляко. Още бебе, на шест месеца, той се разболява за първи път от малария и оттогава често е бил ужилван от малариен комар и се е разболявал от треска. Почти на всеки две седмици той е в болницата с главоболие и температура.

Но един ден, когато Проспер е на девет години, лекарят казва на Грейс, че има мрежа против малариен комар. Тъй като комарите са особено опасни през нощта, докато детето спи, тези

мрежи са много ефикасни. “Купих такава мрежа и днес проблемите на Проспер с маларията са вече в миналото.” Преди Грейс е трябвало да наблюдава Проспер непрестанно, но сега той може да бъде самостоятелен. Мрежите против маларийни комари са много лесно решение на проблема, за съжаление, обаче, не се доставят редовно в отдалечени населени места и хората, които знаят как да ги използват, са малко.

„Здравето не е само липса на болест, то означава, че човек се намира в добро физическо, умствено и социално състояние.”

Световна Здравна Организация

Диарията е друга болест, от която страдат предимно деца. От диария човек се разболява, когато пие замърсена вода. Човек се нуждае средно от пет литра вода на ден, за да оцелее. Между 25 и 50 литра са необходими за къпане, миене и готвене на ден. Един милиард души в света нямат достъп до чиста питейна вода и са изложени на това заболяване. Децата са най-засегнати. Някои от тях се разболяват от диария до пет пъти в рамките на една година. Борбата с диарията е борба за достъп до чиста питейна вода. Освен това, повишаването на информираността и образованието на хората относно хигиенни навици и запазването на водата чиста по-дълго време, води до подобряване на здравето.

Потърсете информация за това как международни организации, като ООН, УНИЦЕФ, Световната здравна организация, работят за подобряване здравето на децата и майките. Можете да потърсите в интернет и да упражните и своя английски език, тъй като официалния език на тези организации е английски.

Децама имат правото да бъдат защитени от насилие

12

Децама имат правото да бъдат защитени от насилие

ЦЕЛ: Учениците да осмислят проблема за насилието в училище и да придобият увереност за реакция срещу насилието.

Проучване - Малък въпросник за тормоза в училище

Време: от 1 ч. до няколко часа, в зависимост дали задачата ще се изпълни само в класа, или учениците биха искали да я реализират в целия випуск.

Работа: с целия клас, или само с доброволци.

Необходими материали: Предварително подготвени копия на въпросника, които учениците – участници в краткото проучване да попълнят.

За нуждите на задачата са необходими ученици – анкетъори, както и ученици – респонденти, тези които са съгласни да отговорят на въпросите. Това могат да са едни и същи ученици. Раздайте анкетите на анкетъорите със следните инструкции:

Попитайте вашите съученици дали биха искали да отговорят на няколко въпроса за тормоза в училище. Ако някои вече са попълнили анкетата веднъж, не ги питайте отново. Ако някои от тях откажат, благодарете им и потърсете други. Запомнете, че не бива да разгласявате информацията, споделена ви от учениците, които сте анкетирани. Това е лична тайна и те ще разчитат на доверието

между вас. Обяснете им го преди да зададете въпросите. Консултирайте се с възрастни - родители, учители или директора на училището. Не предприемайте никакви действия без техните подкрепа и съвети.

След като съберете отговорите, разгледайте ги в час. Използвайте отговорите, за да разберете има ли проблем с тормоза във вашето училище и помислете как бихте могли да се справите с него.

Малък въпросник за тормоза в училище

1. Някой някога тормозил ли те е в училище?

2. Ако да, колко често се е случвало това

- Веднъж на месец или по-рядко
- Веднъж на месец или по-често
- Веднъж седмично
- По-често от веднъж седмично

3. Ако ти се е случвало да те тормозят, какъв вид тормоз е бил?

- Физически
- С обидни гуми
- Съученици са те изключвали от компанията и заниманията си
- По интернет
- Друг вид тормоз (посочи какъв)

(Автор на задачата и на въпросника по темата е Стефан Йорданов, експерт по детска закрила в Център за приобщаващо образование)

Разрешаваме конфликт без насилие

Време: 20 мин.

Работа: в четири групи.

Необходими материали: Достатъчно пространство в класната стая.

Внимание! Имайте готовност някои ученици да бъдат по-чувствителни към темата.

Дискутирайте темата за насилието. Какво представлява, в какви форми може да се прояви, насърчете учениците да помислят не само за физическо, но и за вербално насилие, заплахата и тормоза.

Разделете класа на четири групи. Обяснете, че групите ще дискутират ситуации на насилие, които те са забелязали, или в които са участвали. След като изберат една, всички ученици от групата ще трябва да я пресъздадат в своеобразна „снимка“, само със статични жестове и мимики, без звук или движение и да я представят на другите. Дайте им 10 минути.

Нека всяка група да представи своята снимка. Останалите да коментират какво виждат. Напомнете им да го направят със сериозност и респект към темата.

След това учениците ще се върнат в групите си, за да обсъдят и да представят друга снимка, която показва как този конфликт може да се разреши без да бъде използвано насилие.

Нека всяка група да покаже как би разрешила конфликта. Нека останалите групи първо коментират какво са видели. След това нека представящата група обясни на всички идеята си за излизане от конфликтната ситуация. Обяснете, че обикновено има повече от един начин да се излезе от дадена конфликтна ситуация, без да се използва насилие.

Можете да продължите дискусията със следните примерни въпроси:

- Случвало ли ти се е някога да бъдеш в ситуация, в която е имало насилие?
- Трудно ли беше да се намери решение без насилие? Как?
- Как се почувства като част от снимката?
- По-лесно ли беше да си част от снимката, представяща мирното решение?
- Какви са причините, които карат хората да проявяват агресия и насилие?
- Как може да се избегне насилие в трудна ситуация?
- По какво можеш да познаеш дали една ситуация може да стане повод за насилие?
- Има ли човешки права за не-насилие?
- Защо те са важни?
- Как могат да се пазят?

Нека децата да разберат, че насилието в училище, или извън него, може да бъде спряно, ако те говорят с Вас, с родител или друг възрастен. В случай, че забележат признаци или чуят за някой от техните съученици, който проявява насилие или ако имат причина да се съмняват, че става дума за планирано насилие, те трябва да са сигурни, че трябва да говорят и че това дори понякога може да спаси нечий живот.

Нашите стъпки към толерантност

Време: 15 мин.

Работа: с целия клас.

Необходими материали: Листове хартия А4, толкова на брой, колкото са учениците, маркери или химикали, тиксо, стена в класната стая или в коридора на училището, на която имате разрешение да лепите с тиксо.

Раздайте листата. Нека всеки ученик да очертае отпечатък от едно свое стъпало върху хартията. По възможност без обувката, за да не се цапа хартията. Дайте им 5 минути да дискутират какви стъпки можем да предприемем, за да има толерантност и да живеем в разбирателство в нашата общност, град, държава или в света. Нека всеки да запише поне една от своите идеи в очертанятията на стъпалото. Залепете листовите на стената. Дискутирайте вашите стъпки към толерантност.

Деца имат правото да бъдат защитени от насилие

Когато говорим за здравословен начин на живот, обикновено не се замисляме за това, че здравето не означава само липса на болест. Чувството на защитеност и сигурност също допринася за нашето здраве.

Едно от правата на децата, определено в Конвенцията за правата на детето е правото на закрила от насилие.

Какво представлява насилието

Насилието се появява, когато някой използва силата си и властта си да нарани някой друг, но не без да иска, а съзнателно. Насилието включва заплахи и действия, които могат да навредят. Вредата може да бъде нанесена върху самочувствието, психиката и тялото. Вредата, която някой може умишлено да нанесе върху себе си също е вид насилие.

Запомни, че:

- Насилието над децата никога не е правилно
- Насилието над деца може да се предотврати
- Възрастните са отговорни да не допускат насилието над деца

Деца имат правото да бъдат защитени от насилие

Как да се защитим от насилието в училище

- Можем да се организираме на групи и да се движим близо до нашия съученик, когато тормозят. Така ще сме повече и ще е по-трудно да го тормозят.
- Можем да се организираме и да поискаме в училище да има начин да докладваме за случай на тормоз
- Можем да създадем наш клуб или училищен парламент и да поискаме от учителите и директорите да се създадат и спазват правила за добро поведение между учениците.
- Можем да помолим учителите да говорят повече за тормоза в училище в часовете на класа.

- Можем да агитираме по-големи ученици, родители или учители да поговорят с насилника.

Запомни, че:

Каквото и да предприемете с твоите съученици, първо трябва да бъде съгласувано с възрастните - родители, учители, директор.

(Автор на текста по темата е Стефан Йорданов, експерт по детска закрила в Център за приобщаващо образование)

„Ненасилието не означава бездействие, ненасилието не означава, че си слаб. Ненасилието е усилена работа и търпение да победиш с мир.“

Неизвестен

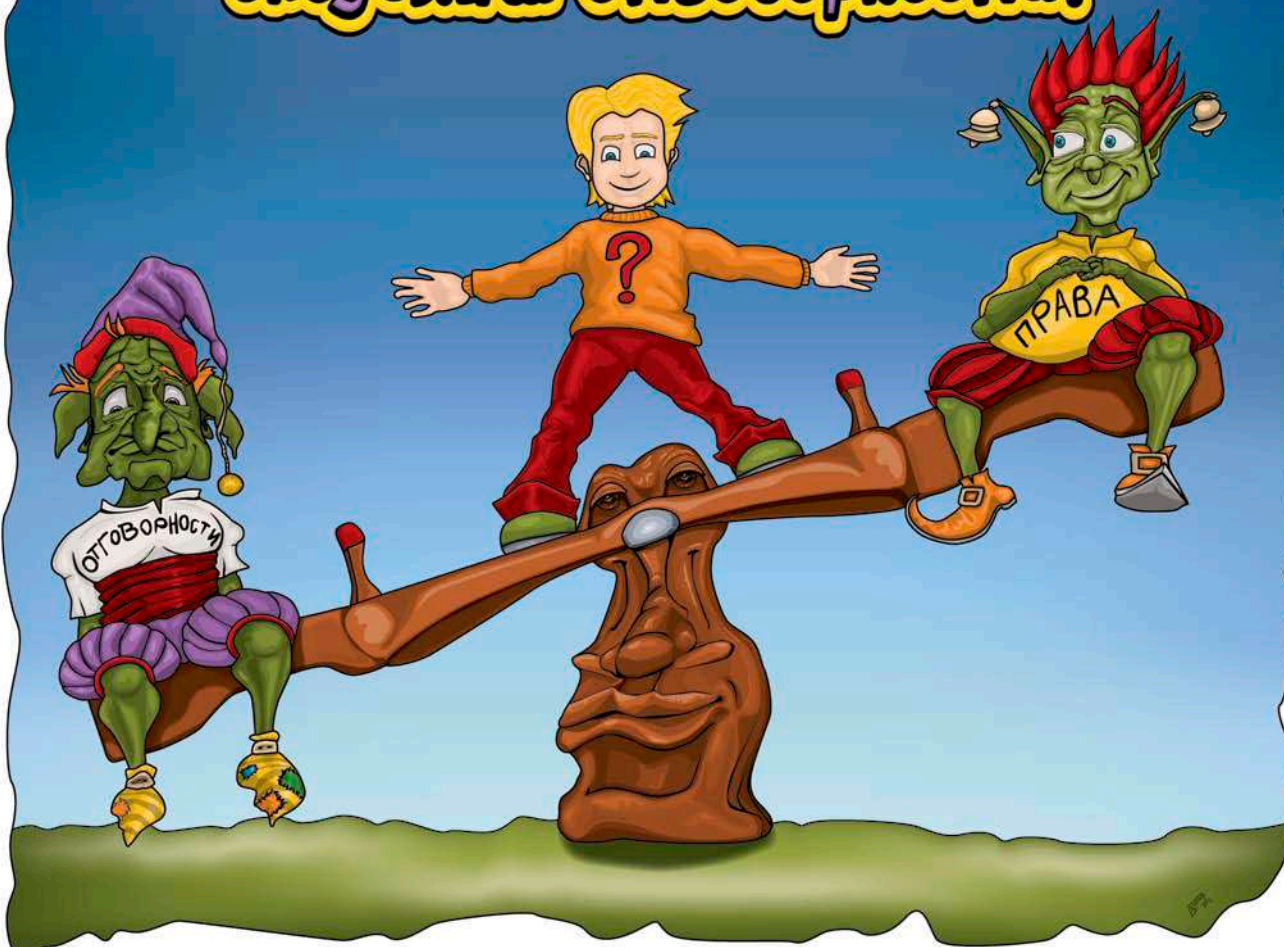
Насилие – Внимание! Възможните форми на насилуване над дете не се ограничават само до физическо насилуване – нараняване и малтретиране. За съжаление, често се срещат емоционално и сексуално насилуване, вкл. занемаряване, пренебрежително отношение, експлоатация, детски труд, злоупотреби чрез интернет, използване на изображения на деца в интернет, които биха могли да ги поставят в риск, както и злоупотреба с доверие.

Вместо проучване, този път ви предлагаме да действате. Можете да изработите няколко пощенски кутии за анонимни писма за тормоз в училище или извън него. Вземете картонени кутии, например от обувки, или от хранителни продукти. Облепете ги и ги надпишете, така че да се вижда за какво служат. Поставете кутиите в скрити части на училището. Нека съучениците ви да ги използват, за да информират за опити за тормоз спрямо тях. Можете да обявите, че кутиите ще се отварят в края на всяка седмица.

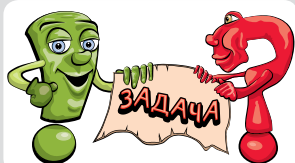
Имаш ли права - споделяш отговорности!

13

Имаш ли права - споделяш отговорности!

ЦЕЛ: Учениците да осъзнаят, че правата могат да се спазват, ако децата и възрастните поемат отговорност.

Имаш ли права - споделяш отговорности!

Време: 10 мин.

Работа: с целия клас.

Необходими материали: Няма.

Примерни въпроси за дискусията:

- Случвало ли ви се е да знаете, че имате право, но въпреки това не можете да се ползвате от него?
- Кой трябва да пази правата?
- Каква друга цел имат правата, освен да пазят децата?

Правата имат за цел да направят така, че всички да се придържат към тях. Всъщност, те са правила.

○ Как гарантираме, че правата на децата се спазват?

Като си поставяме задачи, които изпълняваме.

Като поемаме отговорност.

Като спазваме правилата.

Права и отговорности

(Играта е адаптирана от Книжка за правата на Спасете децата, България)

Време: 20 мин.

Работа: с целия клас.

Необходими материали: Приложението към темата - права и отговорности. Обърнете внимание като раздавате правата и отговорностите те да не са подредени, а да са разбъркани, така че учениците да не бъдат предварително улеснени.

Раздайте на всеки ученик едно право или една отговорност.

При „Старт“ от ваша страна, учениците стават и всяко право трябва да намери своята отговорност и обратно.

Нека всяка двойка да представи правата и отговорностите, които има.

Завършете с дискусия:

- Каква е разликата между право и отговорност?
- Какви други отговорности могат да съществуват във връзка със защитата на всяко от правата?

приложение Отговорите - за Вас

ПРАВО

Децата имат право на мнение и на глас по въпроси, които ги засягат. Чл. 12

ОТГОВОРНОСТ

Децата имат отговорността да слушат гледната точка и мнението на другите хора.

ПРАВО

Децата имат право да научават повече за неща, които ги интересуват и да споделят наученото с другите. Чл. 13

ОТГОВОРНОСТ

Родителите и учителите имат отговорност да разрешават на децата достъп до интернет и да ги обучават как да го използват безопасно.

ПРАВО

Децата имат право да бъдат защитавани и да не бъдат наранявани. Чл. 19

ОТГОВОРНОСТ

Възрастните имат отговорност да осигурят безопасност и закрила за децата.

ПРАВО

Децата с увреждания имат правото на грижа и обучение. Чл. 23

ОТГОВОРНОСТ

Училището има отговорност да осигури учебни материали и помощ за деца с увреждания.

ПРАВО

Децата имат право на грижа за здравето. Чл. 24

ОТГОВОРНОСТ

Лекарите имат отговорност да лекуват всеки, който е ранен или болен.

ПРАВО

Децата имат право на стандарт на живот. Чл. 27

ОТГОВОРНОСТ

Правителствата имат отговорност да се борят с бедността.

ПРАВО

Децата имат право да бъдат с приятелите си и да бъдат членове на детски клубове. Чл. 15

ОТГОВОРНОСТ

Децата имат отговорност да се отнасят приятелски с други деца.

ПРАВО

Децата имат право на свободно образование. Чл. 28

ОТГОВОРНОСТ

Децата имат отговорност да се учат добре.

ПРАВО

Децата имат право да изразяват своята собствена култура, религия и език. Чл. 30

ОТГОВОРНОСТ

Децата са отговорни да уважават културата, религията и езика на другите.

ПРАВО

Децата имат право на свой дом и на живот с родителите си. Чл. 9

ОТГОВОРНОСТ

Децата имат ангажимент да поддържат своя дом чист и да уважават родителите си.

ПРАВО

Децата имат право на чиста околна среда. Чл. 24

ОТГОВОРНОСТ

Децата имат отговорност да пазят природата и околната среда чисти.

Имаш ли права - споделяш отговорности!

Правата са еднакви за всички деца. Всъщност правата са правила, които всички трябва да спазват, за да могат нуждите на децата да са удовлетворени, те да могат да участват в живота на общността и да растат защитени.

Но как да направим така, че правата да се спазват? Това може да стане като всички - и деца и възрастни поемаме отговорност. Отговорността самите ние да уважаваме правата на децата, а така също и отговорността да правим това, което е необходимо, според нашите възможности, за да допринасяме и другите да спазват правата на децата.

Как можем да бъдем отговорни?

Ние сме отговорни за нещата, които правим, за това което казваме, за избора и решенията ни. Написа ли си домашните навреме? Грижиш ли се за хигиената си? Прибираш ли игрите и грехите си? Ако го правиш, то ти си отговорен към себе си. Да си отговорен, означава също и отговорност към другите – спазване на правилата за движение, опазване на природата, да не изхвърляш отпадъци на забранени места, да събираш разделно хартията, пластмасата, стъклото, да не нараняваш животните. Отговорността те учи да бъдеш лидер, човек, който започва нещо и го завършва. Отговорностите ни помагат да направим света по-добро място за всички.

Целите на хилядолетието за развитие са насочени към всички хора по света - към децата и към възрастните. Но, освен, че чрез Целите ние се стремим да подобрим живота на всички, особено на онези, които живеят при трудни условия, Целите означават, че ние също така сме поели и отговорност към другите.

В оставащите модули ще разгледаме какви са нашите отговорности не към другите хора пряко, а към природата и към планетата Земя, от която изцяло зависим за живот - за вода, въздух, храна.

„Аз съм творец на своето собствено бъдеще”

Индианският вожд Текумсех

Дори и да можете да помогнете на другите хора, вие не сте отговорни за неща, които другите казват или правят. Ако възрастен или някой по-голям от вас ви накара да направите нещо, което според вас не е правилно, потърсете друг възрастен, който може да ви помогне-мама, татко, учителя, педагогическия съветник в училище.

Вместо проучване ви предлагаме да предприемете действие, което да бъде от полза за вашата общност – училище, квартал или град. Можете да разговаряте с възрастните и да решите какво бихте искали да подобрите. Можете да организирате екип, който да се заеме с боядисване на оградата на училището или на пейките.

Можете да поддържате училищния двор чист или да залесите с малки гръвчета, ако сезонът позволява, може и с цветя, като не забравяте, че след това трябва да продължите да бъдете отговорни и да се грижите за тях.

14

Климатичните промени и нашата отговорност

ЦЕЛ: Учениците да мислят върху връзката между човешката дейност и промяната в климата.

Острови и океани - игра

Време: 15 мин.

Работа: с целия клас.

Необходими материали: Стари вестници и достатъчно свободно място в стаята, можете да използвате и училищния коридор или площадката навън.

Започнете с дискусия:

Можете да напишете гумата околна среда на дъската и да дискутирате какво означава тя за нас. Например – вода, въздух, слънце, храна. Можете дори да попитате учениците за това как се чувстват, когато се разхождат сред природата – в парка или в планината.

След това освободете достатъчно място, например в средата на стаята. Разгънете на земята по няколко вестника на няколко различни места на пода из стаята. Нека учениците се настанят върху тези няколко „острова”. Обяснете, че разстоянието между тези острови е океанът. Би трябвало всички да могат да застанат на островите. След това им кажете, че трябва да слязат от островите и да поплуват малко в океана. През това време махнете части от вестниците, например една трета или дори половината от островите. Сега кажете на децата, че нивото на световния океан се е покачило заради климатичните промени и някои от островите са пог

вода. Затова е необходимо да се настанят отново, но само върху това, което е останало от сушата. Ще им бъде доста трудно. Нека се съберат колкото се може повече хора, гори и на един крак.

Дискутирайте с учениците:

- Как се чувстват?
 - Трудно ли им беше да „оцелеят“?
 - Как им би им било по-лесно – като индивиди или заедно в група?
 - Какво означава покачване нивото на океана за онези, които живеят на малки острови или на бреговете на океаните?
 - Справедливо ли е само някои хора да търпят последствията от промените в климата, а други да не са засегнати?
- Заклучете с дискусия за това дали и ние имаме отговорности да опазваме околната среда като граждани на земята.

Колко свързани сме всъщност, причинно – следствената връзка на климатичните промени

Време: 10 мин. Работа: в четири групи.

Необходими материали: **Картите от приложението.**

Разделете класа на четири групи и им раздайте комплектите карти. Нека групите ги подредят последователно, така че да покажат каква е причинно-следствената връзка. Направете съревнование коя група ще бъде първа. Дискутирайте.

Примерни въпроси:

- Виждате ли връзката между това, което правим ние и това, което се случва с други хора по света?
- Бихте ли могли да се сетите за други подобни примери за наши действия, които нарушават природното равновесие
 - Напр. прекомерното използване на леки коли, индустриалното производство, отсичането на гори. Всички тези дейности, извършвани от човека, водят до замърсяване на въздуха.
- Имате ли свой пример за това да опазим природата чиста?

приложение В текста – отговорите за Вас.

История едно:

Тиан прави всичко възможно, за да събира отпадъците разделно и така да допринесе за намаляване на разхода на енергия за производство на нови пластмасови или метални продукти. В Шанхай има много малко кофи за разделно събиране и почти всички изхвърлят отпадъците си смесено.

Рециклирането на старата пластмаса спестява над 80% от енергията за производството на нова пластмаса. Почти същите са цифрите при рециклирането на метала алуминий.

Производството на нови продукти, не само, че повишава количеството на отпадъците, но и увеличава количеството на въглероден двуокис в атмосферата, от който въздухът се замърсява.

Замърсеният въздух допринася за по-високи температури и за суша в някои части на Земята.

В Сахел - Западна Африка, тази година отново е обявена криза за храна. Причината е продължителната суша, довела до ниски добиви на земеделски култури. 18 милиона души са застрашени от гладна смърт.

История две:

Петър и неговите съграждани се отопляват от местната ТЕЦ, която изгаря въглища.

Изгорените въглища изхвърлят въглероден двуокис, защото ТЕЦ-а няма пречиствателна станция. В резултат, въздуха се замърсява.

Количеството въглероден двуокис е по-голямо от обичайното. Това не позволява на земята да се охлажда.

Температурите се покачват и климата се променя. На някой места по света става по-бъжзовно, а на други по-сухо.

В Бангладеш, в село Гатерпар, семейството на Кабир няколко пъти се налага да мести къщата си далеч от бреговете на местната река, заради зачестилите наводнения.

Климатичните промени и нашата отговорност

Какво представляват климатичните промени

Климатичните промени са предизвикателството, с което все по-често се сблъскваме днес. Това не означава промени на времето днес или утре. Те са трайни промени в климата на Земята, които влияят на начина на живот на всички видове, вкл. растения и животни.

От какво са причинени климатичните промени

Основната причина е човешката дейност. А именно – замърсяването, което човек причинява, преди всичко на въздуха. Като използва масово горенето на бензин за задвижване на леките коли, като произвежда енергия от изгарянето на въглища, като отсича масово цели декари гори, човекът, или по-точно хората, допринасят за намаляване количеството кислород. Нещо повече, те допринасят за повишаване на нивата на въглероден двуокис във въздуха. Когато този мръсен въздух стане твърде много, той не може да бъде естествено преработен и се натрупва в атмосферата около земното кълбо, като пелена. Така Земята се затопля от Слънцето, но не може да се охлади по естествен път, така както е ставало от хиляди години. Като резултат температурите се покачват, ледниците на Северния и Южния полюс се топят. Това води до покачване нивото на водата в океаните, до наводнения и урагани в едни части на Земята и суша в други.

Природата ни предоставя чист въздух, вода, храна и всичко необходимо за нашия живот. Въпреки това, днес, ние не живеем, посрещайки тези наши нужди, а използваме природните ресурси. Това е като да взимаш кредит от природата, без да имаме идея кога и как ще го върнем. Но с природата не може да се спори. Използвайки ресурсите, ние замърсяваме водата и въздуха, унищожаваме цели животински видове. За да можем да се издържаме в дългосрочен план и по начина, по който живеем днес, една планета не ни стига. Нужни са ни една и половина планети като Земята. Или е необходимо да започнем да прилагаме принципите на устойчивото развитие.

Всички имаме роля в замърсяването на природата. Но не е късно да направим нещо това замърсяване да спре! Всеки може да участва с нещо съвсем малко, което да спаси природата! Именно заради това ООН определи като Седма цел на хилядолетието Постигането на устойчиво развитие на околната среда.

Северн Кулис Сузуки е канадско момиче, което през 1992 е само на 12 г. и говори пред ООН. Нейната реч, посветена на климатичните промени и на ролята на човека за нарушаване на природното равновесие е толкова въздействаща, че тя става известна, като момичето, което накара ООН да замълчи за пет минути. Днес Северн е активист за околната среда, писателка и телевизионна водеща.

Устойчиво развитие - Начин на използване на природните ресурси, така че да произвеждаме без да пречим на природата и с грижа за тези, които ще живеят на нашата планета след нас - нашите деца. Тогава развитието ни ще бъде устойчиво.

Потърсете в Интернет три примера за последствията от климатичните промени. Това може да са лични истории на хора, засегнати от наводнения или суша, или пък резултати от научни изследвания за това как климатичните промени се отразяват върху различни растителни или животински видове. Повече можете да научите и от филма „Дом“ на френския режисьор Ян Артус Бертран, който се разпространява без авторски права и може да се гледа онлайн на български език.

Истината за отпадъците ни – няма изхвърляне

15

Истината за отпадъците ни – няма изхвърляне

ЦЕЛ: Учениците да научат повече за начините за справяне с отпадъците и да осмислят своето отношение към замърсяването на природата.

Мисловна карта Природа

Време: 10 мин.

Работа: с целия клас.

Необходими материали: Черна гъска.

Започнете дискусия като записвате на гъската всички асоциации, които идват наум на учениците. Можете да изберете и доброволец, който да пише. Напишете в средата на гъската „природа“. Попитайте учениците какво означава за тях тази дума, с какво я свързват. Можете да ги насочите да помислят за един свой ден и за това, което намират от природата, за да живеят: вода, въздух, храна, красотата на цветовете или на домашните животни, почивка сред природата, строителни материали и т.н. След това ги насочете към проблемите в природата, които те знаят. Запишете

Всички идеи, гуми, асоциации, които са се породили и ги дискутирайте. Целта е да накарате децата да формулират начини, чрез които ние се свързваме с природата и как ежедневно се обогатяваме от нея. Нека помислят и какви предизвикателства човекът поставя пред природата.

Постер „Бъди модерен – бъди Еко“

Време: 30 мин.

Работа: по групи или с целия клас. Можете да направите инициативата училищна и така да постигнете по-голям еко-ефект.

Необходими материали: флипчарт хартия (ако искате да направите вашето еко табло по-шарено вземете няколко листа хартия в различни цветове).

Предложете на учениците да си направите табло в класната стая „Бъди модерен – бъди Еко“ или вие сами измислете какво име да му дадете. Целта на таблото е да напомня няколко ценни съвета за пестене на вода и енергия и за опазване на природата по-чиста. Започнете с изброяване на идеи, които всеки може да следва и които могат да допринесат за опазване чистотата на околната среда и намаляване на замърсяването. Нека един доброволец да запише тези идеи на лист хартия. Стимулирайте децата да помислят какво правят вкъщи или в училище, което разходва повече от необходимото вода или електричество, например.

Друг подход, който може да ви помогне да направите вашия списък със съвети по-структуриран е да започнете с постулатите на всеки еколог за отпадъците, но тук ще ги приложим за всички: Намали - Използвай отново – Рециклирай. След като изброите няколко основни идеи, ги запишете на флипчарт хартията. Ако използвате и цветни листа – нарежете ги в различни форми и запишете идеите си върху тях. След това ги залепете върху флипчарт хартията. Украсете, както въображението ви съветва и окачете в стаята. Всеки път, когато погледнете таблото, можете да си отговорите дали сте Еко, дали наистина ви е грижа за околната среда.

Намали:

- Намали използването на електроенергия като изгасиш осветлението в стаята преди да излезеш, или всеки електроуред, който не използваш – телевизор, компютър, радио;
- Намали струята на душа, докато се къпеш;
- Намали течещата вода, докато си миеш зъбите;
- Използвай пералнята или миялната, когато е пълна (а не наполовина пълна), така ще спестиш много вода;
- Намали купуването на продукти, които имат много опаковки – пластмасово пликче в картонена кутия в пластмасова опаковка, избирай продукти, които имат екологични опаковки;
- Намали возенето в колата - вземи градския транспорт или карай колело.

Използвай отново:

- Найлоновите торбички за пазар. Не забравяй преди да отидеш в магазина да си вземеш от дома няколко стари пликчета, или пък платнена торба;
- Пластмасовите бутилки за вода – можеш да измиеш и да напълниш отново своята бутилка от минерална вода, вместо да я изхвърлиш и да си купиш нова. Има специални метални или пластмасови бутилки за многократна употреба. Можеш да помолиш родителите да ти вземат такава.
- Вместо обикновени, използвай батерии, които се зареждат;
- Пазарувай само онова, което наистина ти е необходимо - всичко, което можеш, грехи, обувки, чанти.. Онези грехи, които не ти стават, подари на някой, който има нужда.

Рециклирай:

- Всичко от хартия, метал, пластмаса, стъкло;
- Тонерът на твоя принтер също може да бъде рециклиран;

- Старият ти мобилен телефон съдържа опасни вещества. Не го изхвърляй в боклука, занеси го в магазините за мобилни телефони, които събират стари апарати;
- Събирай разделно отпадъците и ги изхвърляй на определените места. Тяхното рециклиране спестява значително количество енергия и материали. Ако у дома нямаш разделно събиране, опитай се поне в училище да започнеш подобно. Заедно със съучениците и учителите поискайте за вашето училище контейнери за разделно събиране от общината.

Истината за отпадъците ни – няма изхвърляне

Фактите

- Хартията и текстилът в нашите отпадъци са около 40 %
- Металът, пластмасата и стъклото са около 20%
- Хранителните отпадъци са около 10%, това е и най-миризливата част от боклука ни

Къде отиват отпадъците ни:

В сметищата – там погребваме по-голямата част от нашите отпадъци. Въпреки това, те просто си остават там. В България това е най-популярния начин да се отървем от боклука си. Той е и най-остарелия и не-модерен начин.

В инсертаторите – това е инсталация за изгаряне на отпадъците. Въпреки, че намалява отпадъка с цели 90%, може да замърси въздуха с изхвърления дим, ако той предварително не се пречиства.

В компоста – компостът е най-модерния начин за изхвърляне на органичните отпадъци, или на онези отпадъци, които са от трева, листа, храни. За компоста ви е нужна влага, специални бактерии, които се продават за тази цел и кислород. Слагате всички органични отпадъци заедно, затваряте и ги оставяте да се разложат с времето, като периодично разбърквате всичко. След това използвате получения продукт за наторяване в градината.

Да събираме разделно – това е не просто модерно, това е необходимост. Замислете се при такива технологии и при толкова високи изисквания към нашите телефони и компютри, при възможностите, които имаме да пътуваме или да се лекуваме, как е възможно все още да не можем да организираме изхвърлянето на боклука си разделно! Разделното събиране помага материали, които вече са били произведени и използвани (като метали, пластмаси, стъкло), да бъдат преработени и използвани отново. Това означава, че така се пести не само материал, но и енергия за производството.

След като разгледахме възможностите да се отървем от нашия боклук, веднъж и завинаги, ето:

ИСТИНА НОМЕР ЕДНО:

Когато изхвърляме нашия боклук, той не изчезва. Просто отива някъде другаде, но винаги си остава на земята.

ИСТИНА НОМЕР ДВЕ:

В миналото боклукът е бил съставен предимно от органични отпадъци, които са се разграждали много по-бързо, отколкото отпадъците днес. Благодарение на химията, много материали днес са направени така, че да издържат по-дълго време. Това ги прави трудноразградим отпадък.

ИСТИНА НОМЕР ТРИ:

За да опазим природата чиста, ние трябва да променим начина на справяне с боклука, който произвеждаме. За да променим начина си на справяне с боклука, ние трябва да променим отношението си към него.

“Ние не сме наследили земята от дедите си, а сме я взели назаем от нашите деца”.

Поговорка

Екологичният отпечатък показва колко земя ще ви е необходима, за да водите този начин на живот, който водите в момента. Това включва консумацията на храна, на енергия, на горива. Освен тези ресурси, екологичният отпечатък включва и въглеродния двуокис, който генерирате. Колкото повече ресурси консумирате, толкова по-голям е екологичният ви отпечатък. Той се измерва в хектари, въпреки, че на всеки човек се падат около 1.8 хектара земя, астоящото потребление на ресурси показва, че използваме около 2.3 хектара.

В Интернет можете да изчислите колко голям е вашия екологичен отпечатък - <http://www.earthday.org/footprint-calculator> (на английски език).

Водни въпроси

16

Водни въпроси

ЦЕЛ: Учениците да дискутират значението на водата и начини за опазването ѝ.

Да изиграем водния кръговрат

Време: 10 мин.

Работа: с целия клас.

Необходими материали: карти с етапите от цикъла на водата – разбъркани.

Разделете класа на 6 групи. Раздайте картите на групите. Нека всеки един да изиграе мълчаливо етапа или елемента от водния кръговрат, който има на картата си. Учениците нямат право да говорят, докато играят. Нека всяка група да си избере някой, който да я представи. Нека избраните от всеки етап от кръговрата да се подредят последователно, така, както всъщност представлява кръговрата. Тъй като той не е линеен, нека групата да направи кръг. Нека отново изиграят.

Ако имате възможност, можете да разгадете флипчарт хартия на всяка група и тя да нарисова целия цикъл, като го украси с къщи, морета, планини, хора и всичко каквото им хрумне.

Дървото на проблема

Време: 15 мин.

Работа: 6 три групи.

Необходими материали: Черна гъска.

Разделете класа на три групи и гъската на три. Ако имате флипчарт, използвайте го. Нека учениците дискутират в своята група основния проблем по отношение на водата - недостигът. Насърчете ги да бъдат самостоятелни и оригинални и да не слушат това, което съседната група обсъжда. Нека нарисуват дърво, в ствола на което да напишат проблема – Недостиг на вода, в корените - неговите причини, а в клоните - различни предложения за решения на този проблем.

Възможни причини за недостиг на вода:

- климатични промени, суша;
- замърсяване на водата с отпадъци;
- бедност, липса на средства, за да се осигури течеща вода;
- разхищаване на вода.

Възможни решения:

- изхвърляне на отпадъците на определени места, а не във водата;
- пречиствателни станции за мръсна вода;
- помощ за общности, които нямат достъп до чиста питейна вода;
- пестене на вода – всеки в своето ежедневие.

Дискутирайте резултатите, сравнете предложенията на трите групи.

Достъпът до чиста вода – една крачка преди или след другите

Време: 10 мин.

Работа: 6 три групи.

Необходими материали: за вас – твърденията, а за учениците - пространство – в класната стая или навън.

Разделете класа на три групи. Нека всички се подредят в една линия. Четете всяко едно от твърденията. Нека съответната група (1, 2 или 3), да се придвижи с две крачки напред, ако твърдението означава, че групата не среща трудности в осигуряването на вода за своето ежедневие. Ако твърдението означава, че достъпът до чиста вода е затруднен – с една крачка. Ако почти няма чиста вода, нека тази група остане неподвижна. Накрая дискутирайте:

- Какви са трудностите, които различни общности по света срещат при осигуряване на вода?
- Какво забелязвате - кои хора нямат достъп до чиста вода? Какъв е техния икономически статус или в кои части на света живеят те?
- Има ли и в България общности, които имат затруднен достъп до чиста вода? Необходимо ли е да им се помогне? Защо?

Твърдения:

- **Към Група 1** – Фабрика в индийския щат Керала изхвърля отпадни води направо в близката река, заради това водата ѝ не може да се използва от местните хора, както е било преди.
 - **Към Група 2** – Вие живеете в Пловдив, обичате много колата си и я миете с питейна вода в двора си всяка седмица.
 - **Към Група 3** - Зоа живее в бежански лагер в Южен Судан. Достъпът до чиста вода там е ограничен. Всички черпят вода от кладенец, който е на разстояние около час пеша.
-
- **Към Група 1** – Има опасност новостроящ се завод да използва голямо количество от питейната вода на района, където живеете, както и да замърси реката, от която животните пият вода.
 - **Към Група 2** - Сузи е от Синсинати, САЩ. Всяка сутрин, преди да отиде на работа, тя си взема душ. Като се върне от работа, отново се освежава, преди да излезе с приятели.

- **Към Група 3** - Вейха е от провинция Гуангжоу в Китай. Въпреки, че в неговия квартал все още няма течаща вода, правителството вече е започнало проект, който ще осигури тази необходимост във всеки дом.
- **Към Група 1** - Семейството на Раки от Нигер, Западна Африка, е едно от многото, които са загубили реколтата поради продължилата месеци суша.
- **Към Група 2** - Вие сте богат banker, живеещ и работещ в Индонезия.
- **Към Група 3** - Въпреки наводненията в Бангладеш, кладенците, които осигуряват чиста питейна вода досега остават незасегнати. Водата там все още е чиста и вие можете да я ползвате.

Водни въпроси

Фактите

- Над 70% от нашето тяло е вода;
- По-голямата част от Земята, цели $\frac{3}{4}$, е покрита с вода;
- Чистата вода е много малко, едва 1% от цялата вода на Земята;
- Водата на Земята е почти същото количество, каквото е било при формиране на континентите.

Водата е нашия най-ценен ресурс. Тя е изключително важна за живота на Земята. Без нея не бихме могли да оцелеем - без храна можем да живеем около месец, но без вода, едва няколко дни. Водата се използва навсякъде в нашето ежедневие. Няма дейност, която да не е свързана по някакъв начин с водата.

Водата не изчезва след като я използваме, било то в домакинството, или за напояване. Водата от водните басейни се изпарява в атмосферата, след това кондензира и се връща на земята като дъжд, сняг, роса. Тази вода е важна за земеделието. След това падналата вода се оттича. Част от тази вода се изпарява отново, но друга част се инфилтрира в подпочвените води и захранва реките, които пък се вливат в моретата, а от там, водата отново се изпарява. Това е т.нар. воден кръговрат. Тъй като говорим за кръговрат, това означава, че той няма начало или край. Ако някъде този кръговрат се наруши, то цялата природна система за снабдяване с вода се нарушава. Водата не достига.

Основният воден проблем - недостиг

В България е достатъчно да завъртим кранчето на чешмата и водата да потече. Но на много други места по света не е така. Водата не е толкова достъпна, нито е толкова чиста.

Замърсяването, предизвикано от човешката дейност застрашава достъпа до чиста вода. От друга страна, климатичните промени могат да променят честотата на валежите и да станат причина за недостиг на вода. Бедността в някои общности по света не позволява на хората да изградят системи за течаща вода у дома. Затова се налага предимно жените да носят вода, изминавайки пеша километри. Ето защо, имайки предвид всички тези трудности, днес е още по-важно ние да знаем как да пестим и да пазим водата чиста. Вижте по-долу как е възможно това.

По отношение на водата, глобалният човек на деня сте самите вие. Вашите действия за опазване на водата чиста и за пестене на водните ресурси оказват влияние върху водния баланс в света. Ето как можете да бъдете глобалния човек всеки ден:

- Запомнете! Водата от чешмата, тоалетната, ваната, отива в реките и морето.

- Не изсипвайте мазнината за готвене направо в мивката. Събирайте я в бутилка и я изхвърляйте в боклука.
- Не изхвърляйте отпадъци в течащата вода.
- Не изхвърляйте маслото от колата в почвата или във водата. 1 л масло може да замърси милион литра вода.
- Не оставяйте кранчето на чешмата да тече, докато си миете зъбите. 80% от тази вода не се използва.
- Когато перете в пералня, пълнете я максимално, преди да я включите.
- Бъдете активисти в общността – пазете реките чисти и почиствайте коритата им.

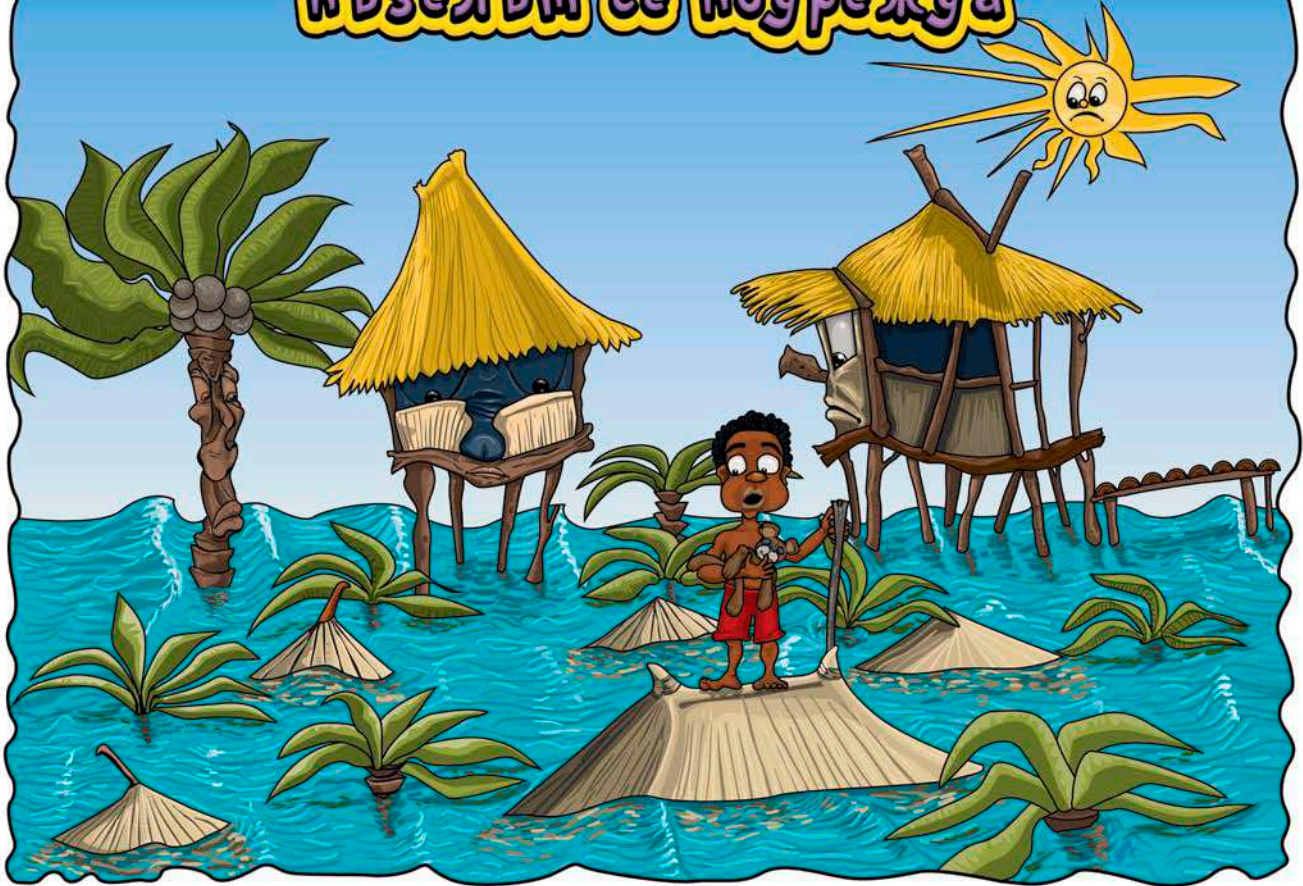
Над два милиарда души в света нямат достъп до канализация. Това е причина за повече от 80% от заболяванията в световен мащаб. Именно затова ООН обяви десетилетието 2005 – 2015 за десетилетие „Вода за живот“.

Направете свое проучване колко често използвате вода във вашето ежедневие. Направете си дневник, като разделите деня на три части – сутрин, обяд и вечер. В рамките на една седмица записвайте всеки път, когато сте използвали вода. Например сутрин за сутрешен тоалет, за приготвяне на чай и закуска. Обяд – за миене на ръце и тоалет, за измиване на ябълка и т.н.

Защо изчезва държавата Кирибати - пъзелът се подрежда

17

Защо изчезва държавата Кирибати - пъзелът се подрежда

ЦЕЛ: Учениците да разсъждават по конкретните последици от човешката дейност върху природата.

Подредете пъзела

Време: 20 мин.

Работа: по двойки и с целия клас.

Необходими материали: карти от приложението.

Тази задача се състои от 14 компонента. Можете да разделите класа по двойки, ако е необходимо. Раздайте на двойките ученици по едно изречение. Дайте на целия клас 10 минути, за да подредят всички заедно историята и да разберат защо Кирибати изчезва.

Примерни въпроси за дискусия:

- Какво представляват климатичните промени
 - Климатичните промени представляват по-интензивни гъждове в едни части на Земята и по-голяма суша в други. Голямото количество въглероден двуокис в атмосферата е една от причините за тези промени.

- Кои, според вас, носи отговорност за климатичните промени?
 - Всеки човек с ежедневните избори, които прави – как да се придвижи, какво да си купи, дали да ползва найлонова торбичка, дали да пие от пластмасова чаша...
- Според вас, историята показва ли връзка между начина на живот на хората в различни части на света?
- Сега прочетете историята на Кирибати.

приложение

Николай ходи на училище с кола. Баща му го вози всяка сутрин.	Кирибати е островна държава в Тихия океан, с население малко над 100 000 души.	Колите замърсяват въздуха с въглероден двуокис.
Пътят Тебикеникоора е залят от поредното наводнение в Кирибати, къщите около него също.	Родителите на Николай предпочитат той да не ходи сам на училище, а да го карат с тяхната кола, все пак, нали затова имат кола, за да им е удобно.	Кирибати е една от най-активните държави в борбата с климатичните промени. Причината е, че Кирибати е сред най-силно засегнатите страни от повишаването нивото на световния океан.
Смята се, че голямото количество въглероден двуокис в атмосферата е една от причините за климатичните промени – дъждове в едни части на Земята и суша в други.	По-голямата част от населението на Кирибати се е преместило възможно най-далеч от бреговете.	Николай живее на 15 мин. пеша от училище.
Преди дни домът на Науни Арикити отново беше наводнен. Той е притеснен, че скоро Кирибати ще остане под водата.	Движението в София е госта натоварено. Често има задръствания по големите булеварди.	Науни Арикити е шофьор на автобус, но заради наводненията сега е без работа. Съпругата му е журналист в местното радио.
Обикновено хората предпочитат удобството на леката кола, въпреки, че не винаги е наложително и въпреки, че е възможно да се ползва градски транспорт.	В момента президента на Кирибати преговаря с Фиджи за земи, които да закупи и да използва да засели със своето население, тъй като островите Кирибати вече изчезват под вълните на океана.	

Историята на Науни Арикити е адаптирана от разказа на фотографа Сирил Джазбек <http://www.ciriljazbec.com/>

КИРИБАТИ

- Население: **103 хиляди**
- Столица: **Южна Тарава**
- Официален език: **Английски**
- Продължителност на живота: **60 години**

Нашата история от света днес

Кирибати изчезва под вода

Кирибати е островна държава в Тихия океан, състояща се от 32 острова, с население малко над 100 000 души. Страната е член на ООН и е една от най-активните държави в борбата с климатичните промени. Причината е, че Кирибати е сред най-силно засегнатите държави от повишаването нивото

на световния океан. По-голямата част от населението се е преместило възможно най-далеч от бреговете.

В момента страната преговаря с Фиджи за земи, които да закупи и да засели със своето население, тъй като земите на островите Кирибати вече изчезват под вълните на океана.

Въпреки, че все още има дискусии за това коя е основната причина за климатичните промени, учените са съгласни, че 90% от причините са в човешката дейност. 80% от въглеродния двуокис се изхвърля в атмосферата при индустриалното производство,

движението на леки коли и транспортни средства. Останалите 20% идват като резултат от обезлесяването на големи територии.

Като резултат от това, температурата на въздуха през последните 100 години се е покачила с 0.7 градуса.

За да намалят ефекта на човешката дейност върху природата, държавите се обединиха чрез Споразумението от Киото. То цели да ограничи въглеродните емисии на всички държави, които го подписаха. Развитите страни бяха принудени да ограничат повече от своите емисии, а развиващите се - по-малко, тъй като се смята, че те не са основната причина за натрупания до момента въглероден двуокис в атмосферата.

Въпреки непрекъснатите усилия на природозащитните организации, правителствата на много държави по света отказват да мислят глобално за околната среда. Те се притесняват, преди всичко, за своята икономика, а не за последиците, които тя може да има върху климата по света. Все още предстои да бъде извървян дълъг път на промяна на начина на мислене на политиците. Може би новото поколение ще има повече увереност в решенията, които ще вземе за опазване на въздуха, водата и природата.

Сирил Джазбек е фотограф, който е посветил своя сесия от снимки на проблема, който има Кирибати с климатичните промени. За нея младия фотограф получава международна награда. Вижте неговите снимки тук: <http://www.ciriljazbec.com/>

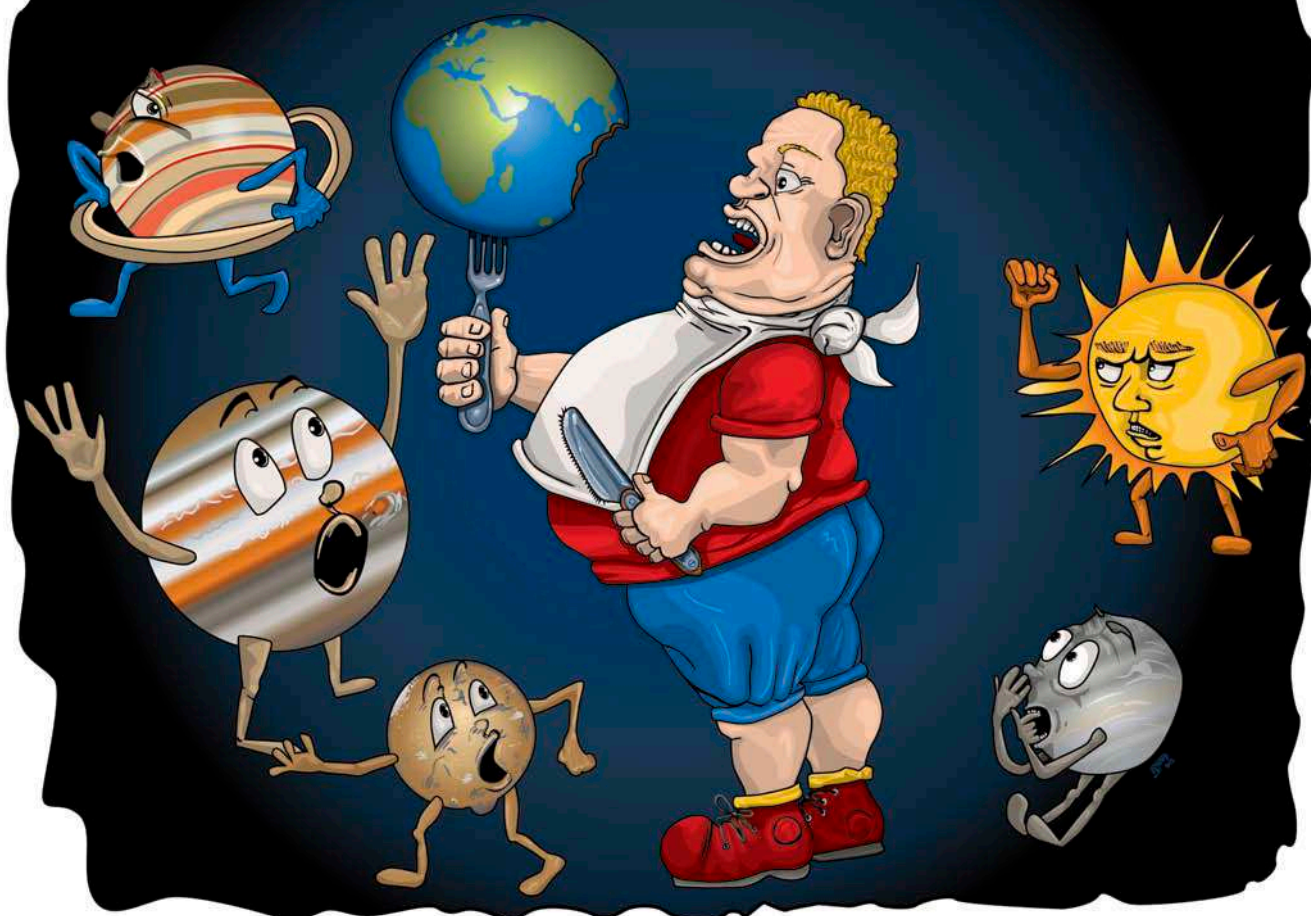
Протоколът от Киото беше в сила до 2012 г. От 2013 до 2020 г. има ново споразумение, което частично промени броя на държавите, които имат задължението да намалят своите вредни емисии. Сега те са по-малко. Русия, Япония и Канада решиха да не приемат това ограничение.

Научете повече за Кирибати, използвайте атлас и Интернет, за да потърсите други държави, които пряко са потърпевши от климатичните промени – било то от наводнения, било от засушаване. Например Гамбия, държава в Западна Африка.

Потребление и ресурси

18 Потребление и ресурси

ЦЕЛ: Учениците да разсъждават върху своето потребление и нагласите на обществото към това да се купува и потребява все повече. Учениците да направят връзка между потребление и ресурси.

Необходимост или желание – една дискусия за потреблението и неговия ефект върху нас като хора

Време: 10 мин.

Работа: с целия клас.

Необходими материали: Въпроси за дискусията.

Примерни въпроси:

- Какво определя вашите желания да си купите нещо?
- Какво мислите, че вашите грехи, прическа и аксесоари говорят за вас на гругите деца?
- Замисляли ли сте се, че всъщност, те нямат едно единствено значение, а на различни места могат да значат различни неща?
- Кои определя как трябва да изглежда един успял и един неуспял човек?
- Как трябва да се отнасяме към хората? Според това как са облечени, или и като имаме предвид техните дела, техните знания или техния опит в живота?

- Как материалните неща се отразяват на взаимоотношенията между хората и на нашите ценности?
- Какво е необходим продукт и какво е луксозен продукт?
- Какво означава свъх-потребление?
- Какви, според вас, са последиците за природата от производството и свъх-потреблението?

Кой твърди това?

Време: 15 мин.

Работа: 8 две групи.

Необходими материали: Ролевите карти от приложенията.

Предварително напишете на дъската следните роли: политик, производител от развита страна, производител от развиваща се страна, фермер от развиваща се страна. Разделете класа на две групи и им раздайте двата комплекта от идентични ролеве карти. Нека всяка група прочете ролите и да определи кой прави съответното изказване.

приложение

„Отказваме да приемем необходимостта да ограничим нашето производство заради опазване на околната среда. Преди всичко вие трябва да организирате вашето потребление и онова, което изхвърляте!“

производител от развиваща се страна

„Няма значение дали хората имат нужда от тези неща. За нас е важно да има потребление. Нашата цел е да продаваме все повече и повече, за да печелим.“

производител от развита страна

„В нашата култура съжаляваме богатите хора, защото смятаме, че те нямат семейство и приятели, с които да споделят своето богатство.“

фермер от развиваща се страна

„Трябва да запазим начина си на живот. Хората очакват от нас непрекъснато да повишаваме стандарта на живот. А това означава те да могат да купуват много.“

политик

Твърденията са адаптирани от Книжка 3 от серията „Южната перспектива“ на Университета в Манчестър.

За някои всичко, за други, колкото остане

Време: 10 мин.

Работа: с целия клас.

Необходими материали: Условие на задачата.

Представете на учениците следния казус, като запишете основните данни на дъската, за да им е по-лесно:

Човек от развитите страни консумира 20 пъти повече вода от някой, който живее в развиващите се страни. Всеки човек се нуждае от около 5 л. вода на ден за пиене и готвене. Още 25 л. са нужни на ден, за да се поддържа добра хигиена. В развитите страни количеството вода, което реално се консумира на ден, е около 700 л.

Попитайте учениците колко литра вода е нужна на човек, за да посрещне основните си нужди на ден. (**отг. 30 л.**)

После ги накарайте да изчислят колко човека могат да посрещнат своите нужди от вода с количеството, което консумира един човек от развитите страни. (**отг. - около 24 души**)

Потребление и ресурси

Ние консумираме продукти и ресурси, които са много повече от това, което е нужно, за да удовлетворим нашите основни потребности (в някои от случаите включително и луксозни стоки) и най-нови технологични продукти.

Въпреки, че такъв тип консумация не изглежда нещо лошо, само по себе си, когато я поставим в контекста на изключително голямата разлика в консумацията на хората по света, тя е проблематична. На 20-те% най-богати хора се пада 85% от потреблението в света, докато на 20-те% най-бедни, само около 1% от потреблението.

Това, за което решим да похарчим парите си и ресурсите, които се използват за производството, се отразяват на начина на живот на други хора по света, които в повечето случаи, не само, че нямат никакво отношение към нашето потребление, а живеят с много по-малко.

Как се случва това?

Нарастващото потребление на стоки в света изисква все повече и повече ресурси за производство - изсичат се гървета, замърсяват се реки, което от своя страна нарушава начина на живот на местните хора, които са зависими от водата и природата. За производството на тези стоки често се използва труда на хора, които са лошо платени. Заводите изхвърлят голямо количество въглероден диоксид, който замърсява въздуха. Ето как, накратко, нашето нарастващо потребление би могло, без дори ние да си даваме сметка, да постави на изпитание природата и живота на хора в други части на света.

Ние се чувстваме притиснати да консумираме, все повече и повече, за да покажем нашия успех. И по-често изхвърляме предмети и вещи, които, всъщност, бихме могли да използваме по-дълго. Но добрият стандарт е много повече от потребление и богатство. В глобалния свят днес той не се определя само от това колко пари имаме.

Как можем да имаме добър стандарт на живот в един отворен свят като днешния?

Като купуваме и консумираме само това, от което наистина имаме нужда. Като използваме нещата максимално дълго, а не ги заменяме бързо с нови. Като не оставяме на рекламите да ни казват какво да си купим, а сами определяме това, с мисъл дали стоката, която купуваме, не е ощетила хора от други части на света или природата.

„Живей просто, така че някои хора да могат просто да живеят.“

неизвестен

80% от населението живее в развиващите се страни. Въпреки това то използва едва:

15% от енергията

30% от зърнените храни

11% от разходите за образование

6% от разходите за лекарства.

Според вас справедливо ли е това разпределение на ресурсите?

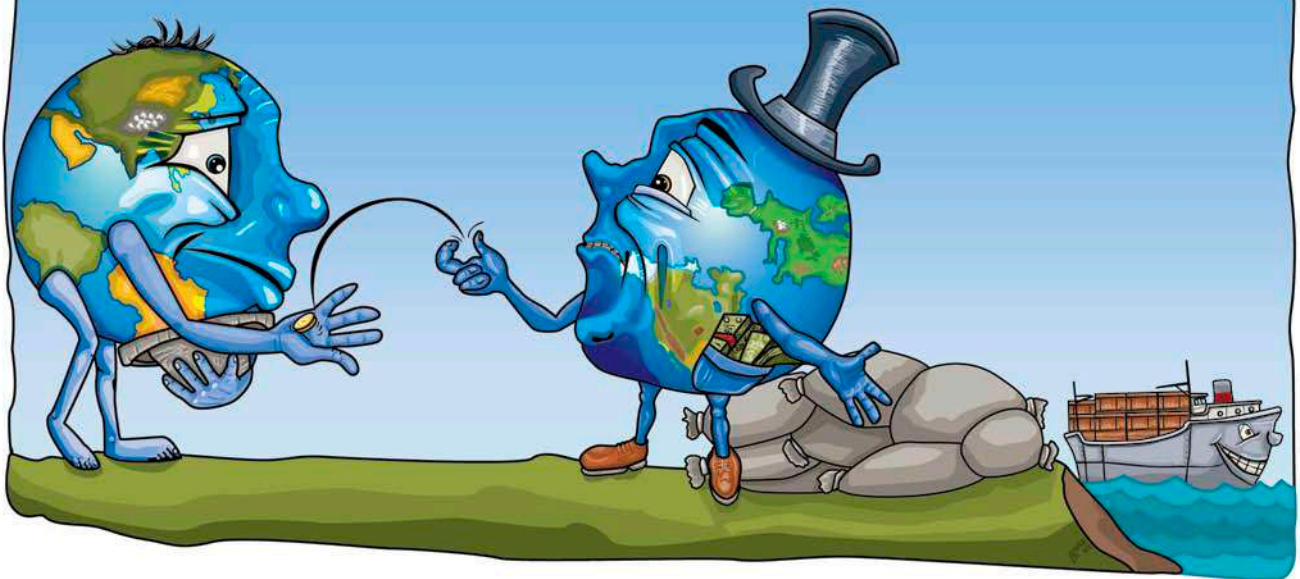
Вместо проучване този път ви предлагаме да организирате модно ревю. Но то ще бъде необичайно. Вместо с грехи, направете го с облекла от рециклирани материали – картон, хартия, вестници, пластмасови торбички. Разбира се, това ще бъде само символично ревю и вие ще носите други грехи под вашето рециклирано облекло. Но идеята е да привлечете вниманието и да отправите послание към съучениците си да използват старите си

вещи, колкото се може повече, преди да ги изхвърлят. За целта измислете си послание и подгответе флаер и постери, които да отправят това послание към другите.

Справедлива търговия

19

Справедлива търговия

ЦЕЛ: Учениците да научат за справедливата търговия, като отговор на наложените нечестни търговски отношения.

Колко е необходимо да се работи за един сандвич?

(Играта е адаптирана от книгата на Уницеф "Справедлив начин на живот")

Време: 20 мин.

Работа: с целия клас.

Необходими материали: Географска карта на света; на черната дъска, данните от условието на задачата.

Прочетете текста и дискутирайте.

Ако живеете в Ню Йорк и печелите средно висока заплата, за да си купите един сандвич, от типа на Биг Мак на Макдоналдс, вие ще трябва да работите 12 мин. Ако живеехте в Мексико, за същия сандвич щяха да са ви нужни 2 часа работа, или 10 пъти повече време.

Дискутирайте:

– Какво показва този пример?

Това е пример за неравенството на възможностите да спечелеш пари за едно и също нещо в различните държави.

Това означава, че някои хора трябва да работят продължителни часове, за да могат да осигурят прехраната на семейството си.

– Какъв е ефекта върху начина на живот на тези хора, в сравнение с начина на живот на други, които за същото работят много по-малко време.

Те печелят много по-малко средства, работят повече и имат по-малко свободно време за семейството си. Живеят много по-бедно в сравнение с хората, които са заплатени по-добре.

Продължете със следното условие:

Нека учениците да подредят по възходящ ред градовете (които вие предварително сте написали на дъската), съобразно съответните минути работа, които са необходими за закупуването на един сандвич. Нека след това да посочат тези градове и държавите, в които се намират на картата. Обсъдете каква географска закономерност виждат.

- Найроби: 158 мин.
- Чикаго: 12 мин.
- Лондон 14 мин.
- Джакарта 136 мин.
- Мексико 120 мин.
- Сао Пауло 20 мин.
- Париж 20 мин.

Произведено в...

Време: 10 мин.

Работа: с целия клас.

Необходими материали: **Предварително учениците да подготвят списък с продукти – грехи, обувки и уреди. Географска карта на света.**

Един или два дни по-рано задайте на учениците условието на тази задача като домашна работа. Това може да стане и след като са се запознали с темата.

Проверете къде са произведени вашите грехи или спортни обувки. Потърсете надпис на етикета, който показва държавата, от която идват. Потърсете същото и за храни, електроуреди и техника, която имате у дома. Направете списък с пет от всеки вид – облекло, храни и уреди. Опитайте да си представите пътя на тези стоки до България. Представете резултатите пред своите съученици. Какви изводи можете да направите за страните, от които тези продукти достигат до нас.

Ролева игра

Време: 20 мин.

Работа: в шест групи.

Необходими материали: **Ролеви карти от приложението.**

Разделете класа на шест групи – пет от по трима ученика, в шестата група - всички, които остават. Шестата група е наблюдател и трябва да прецени какво крайно решение да се вземе.

Раздайте петте ролеви карти. Нека всяка група се запознае с ролята си. Дайте им 5 мин. След това нека активистите на Справедлива търговия да тръгнат на срещи с всяка група. Нека да дискутират положението на всяка от ролите. Нека да се опитат да намерят решение. Наблюдателите мълчат и казват своите предложения най-накрая, след като всички се изкажат.

приложение

Вие работите в цех за производство на спортни обувки на световноизвестна марка в Дака. Въпреки че сте там от 10 г. все още ви смятат за временен работник, за да не ви плащат осигуровки. Работите по 10 – 12 часа на ден. Често ви принуждават да оставате и допълнителни часове. Нямате право на почивка. Заплатата ви е много под определената от закона. За да изхранвате семейството си, вие имате нужда от два пъти повече средства. Мечтаете децата ви да получат образование, за да не се налага да работят на подобно място. Срещате се с представителя на Справедлива търговия и му разказвате своята история. Как ще му предложите да ви помогне?

Вие сте собственик на цеха в Дака. Получавате поръчките си в последния момент. Очакват от вас да предложите високо качество и много ниска цена за обувките. За да го постигнете, вие плащате ниски заплати на работниците си и не изпълнявате изискването за екологична безопасност – изхвърляте отпадъците директно в близката река, защото не струва нищо. Срещате се с представителя на Справедлива търговия и му разказвате своята история. Как ще му предложите да ви помогне?

Вие сте от правителството на Бангладеш. Искате колкото се може повече фирми да идват и да правят поръчките си тук, защото така хората имат работа и получават заплати, макар и много ниски. Правите се, че не знаете за замърсената река и за много ниските заплати. Срещате се с представителя на Справедлива търговия и му разказвате своята история. Как ще му предложите да помогне на вашата страна?

Вие сте президент на голяма компания за продажба на спортни обувки от САЩ. Заплатата ви за една година е няколко милиона долара. Вашата цел е да печелите колкото се може повече, затова продавате скъпо обувките, но плащате много малко на тези, които ги произвеждат. Всъщност, за да не ви обвинят в нечестна търговия, вие използвате фирми посредници, които поръчват и плащат на производителите. Срещате се с представителя на Справедлива търговия и му разказвате своята история. Какво ще му предложите да направи?

Вие сте активист за Справедлива търговия. Искате работниците да получават достойно заплащане за труда си и организирате протест в интернет и пред офисите на фирмата-собственик на марката спортни обувки в САЩ. Срещате се с фирмата. После отивате в Бангладеш на среща с правителството. Накрая отивате и в цеха в Дака. Чуите какво ще ви разкаже всеки един.

Справедлива търговия

Когато купуваме компютър или шоколад, ние разменяме пари за стоки. Стоките се произвеждат от работници и компании, а потребителите ги купуват.

Много компании са изнесли своето производство на облекла, обувки и електроника предимно в Азия – Китай, Индия, Бангладеш. Целта им е да печелят колкото се може повече, а разходите в тези държави са ниски. Това, обаче, често означава, че фирмите плащат ниски заплати на работниците си, както и че не отделят средства за опазване на околната среда, там, където са техните заводи. Това, в крайна сметка, не е от полза нито за местните хора, нито за природата.

В миналото нашата свежа храна идваше от съседното населено място, произведена от земеделци, които живееха наблизо. Храната се развяляше бързо и не можеше да пътува на дълги разстояния. Днес, благодарение на бързия транспорт и на новите начини за запазване на храната прясна, в магазина можем да купим хранителни продукти, пресни плодове и зеленчуци от цял свят, всеки сезон. Вече през цялата година имаме банани и портокали, ягоди и киви. А кафето и какаото идват от най-различни части на света.

Това има много предимства за нас като потребители. Но има и редица недостатъци. Тъй като страните от Африка са основно специализирани в производство на земеделски продукти, фермерите от Африка днес вече са в конкуренция със своите колеги от развитите държави. Условието за едните и за другите не са еднакви. Фермерите от развиващите се страни не притежават технологии, финанси и много земя, с които да произвеждат толкова, колкото произвеждат фермерите от развитите държави. Или пък за своя труд те получават несправедливо малко заплащане. Резултатът е, че фермерите от развиващите се страни губят в тази, не винаги честна конкуренция.

Освен за хората, този вид търговия от международен тип има отрицателни последици и за околната среда. Интензивния транспорт допринася за замърсяването на въздуха, а по този начин и за климатичните промени. За да се получат високи добиви често се използват химикали, които имат вредно въздействие върху почвите и водите.

Търговията създава огромни печалби и свързва животът на всички на планетата. Въпреки това, животът на много семейства от развиващите се страни е бил променен заради правилата на търговията, които са наложени от богатите държави и заради решенията, взети далеч, в други части на света.

Отговорите

Ограничаване на потреблението на вносни стоки и избиране на продукти, които са местно производство, така че да знаем колко се плаща на работниците и как е произведен продукта.

Избор на вносни продукти с марката Справедлива търговия (Fair trade). Това е марка, която е относително нова за България. Обикновено се поставя на кафе, какао, шоколадови изделия, чай, както и на текстилни продукти. Тя означава, че на производителите е платено справедливо, а не минимално, така че те да имат възможност да спестят средства за трудни периоди или за да разширят производството си.

„Когато хората не получават достатъчно пари, за да си купят храна, не парите недостигат, а недостига справедливостта в света!“

неизвестен

Работниците във фабриките за производство на спортни обувки, които са разположени предимно в държави в Азия, като Филипините, Индонезия, Китай, имат норма за дневно производство от около 1000 чифта обувки. За да изпълнят тази норма, те работят по 10, 12 часа на ден. За много от тях почивката е забранена.

Потърсете в интернет продукти с марката Справедлива търговия „Fair trade“, които се продават в България. Опитайте се да потърсите и дали има продукти, които са произведени по екологичен начин и са местни, т.е. български.

Твоето участие е важно!

20

Твоето участие е важно!

ЦЕЛ: Учениците да осъзнаят възможността да участват и да изкажат своята позиция по проблеми и въпроси, които ги засягат. Учениците да бъдат мотивирани да проявяват ангажираност към каузи, които засягат общността.

Имам право, мога и искам да участвам

Време: 15 мин.

Работа: с целия клас.

Необходими материали: фотокопие на приложението с нарязани твърдения, при възможност скоч, таблица с две колони на гърската – Съгласен съм / Не съм съгласен.

Нека учениците да станат и се подредят в кръг. Фотокопирайте предварително и раздайте по една карта на всеки ученик. Сега им кажете „Старт“, за да започнат да се движат из стаята. В даден момент кажете „Стой“. Дайте им 2 мин, за да обсъдят със съученика, който е най-близо до тях своята карта с твърдение. Какво мислят за твърдението, съгласни ли са и защо. След това нека двойките да разменят картите си. Кажете им отново „Старт“, дайте им време да се раздвижат из стаята и след това им кажете „Стой“. Нека отново да обсъдят с човека най-близо до тях новите твърдения. Повторете упражнението още един или два пъти. Сега ги помолете един по един да

сложат картите в една от двете колони, които предварително сте направили на дъската – Съгласен съм/Не съм съгласен.

Дискутирайте с целия клас твърденията. Попитайте ги с кои от тях наистина са съгласни и с кои не са. Нека да обосноват отговорите си. Попитайте ги дали има възможност да стигнат до едно общо мнение относно участието на децата и младите хора – има ли възможности те да проявяват ангажираност по въпроси, които ги засягат, имат ли мотивация да правят неща за общността и др.

приложение

Възможността да участвам ме кара да се чувствам по-уверен.	Повечето деца и млади хора не се интересуват и не участват по въпроси, които ги засягат.	Политиците не се интересуват от мен, тъй като нямам право да гласувам.	На много деца им харесва да им казват какво да правят.
Имам идеи за моята общност, които смятам, че е важно да споделя с другите.	Участието означава действия, които аз и моите приятели заедно предприемаме.	Много малко са възможностите моето мнение по даден проблем да бъде чуто.	Ако не си активен, нямаш причина да се оплакваш.
Моите действия имат значение за моята общност, но не и извън нея, в други страни.	Не е нужно в нашето участие да включваме възрастните.	Повечето възрастни не искат да дават възможност на децата да участват в решения, които ги засягат.	Децата не бива да се интересуват и да участват по въпроси, които ги засягат, защото са малки.
Нямам достатъчно опит или знания, за да съм активен.	Децата и младите хора имат много възможности да участват.	Участието означава включване на децата и младите хора в дискусии по проблеми, които ги засягат.	Възможността на децата да участват трябва да се увеличава с нарастване на възрастта им.
Младите хора знаят най-добре кои проблеми ги засягат.	Участието е само за деца, които са добри ученици.	Нямам време, за да бъда ангажиран.	Възрастните не бива да разрешават на децата да взимат отношение по проблеми, които ги засягат, защото те нямат необходимите знания.
Има смисъл да си активен, само ако се забавляваш.		Научавам нови неща и развивам нови умения, когато участвам.	Моята ангажираност може да промени начина на живот на децата в други части на света.

Нашите герои

Време: 10 мин. Работа: в две групи.

Необходими материали: **Кarti от приложението – един комплект за всяка група.**

Разделете класа на две групи, нека всяка да разгледа твърденията на нашите герои, отразяващи техни разбирания и каузи, за които работят. Нека да ги класира, според това кои каузи са хуманни и кои по-скоро фокусирани върху личното благоденствие. Нека всяка група да представи пред класа своята класация. Нека след това всяка група да сподели в класа:

- Коя от каузите бихте подкрепили, ако имахте възможност?
- На кой от героите бихте искали да приличате, на кого симпатизирате най-много? Защо?

- Според вас има ли връзка между нас и другите общности по света?
- Необходимо ли е да се интересуваме от начина на живот на общности, които не познаваме? Защо?
- Какви идеи за подпомагане на хора в нужда имате?

приложение

Мартина заема висока позиция в своята фирма. Заплатата ѝ е висока и тя не се нуждае от нищо, защото може да си позволи всичко. Въпреки това, обаче, не би искала да отдели от средствата си за гарения, защото смята, че тези пари са нейни и не иска да ги дели с никого.

Каролайн работи за организация, която се противопоставя на решение на правителството на Панама. Правителството преотстъпва земя, на която винаги е живяло местно население, за да се развива на нея индустриална дейност. Това означава, че местните хора ще бъдат лишени от дом и препитание.

Организацията на Андре работи с френското правителство за опрощаване на външните дългове на гържави от Африка. Андре се среща всеки месец с Министерство на Финансите, за да разбере как се развиват нещата с опростяване на тези дългове и да информира правителството за това какви трудности и предизвикателства срещат страните в Африка в опитите си да изплащат тези свои дългове.

Идеята на Кристин е да информира своите съграждани, че когато купуват повече продукти с марката „Справедлива търговия“, те правят така, че производителите в Африка и Латинска Америка да получават справедливо заплащане за своята продукция.

Петър смята, че не е необходимо бедните общности по света да бъдат подпомагани. Според него, те заслужават да бъдат бедни, защото са мързеливи.

София е учител по история. Освен това, тя обучава своите ученици в глобално мислене и отговорност към другите общности по света. Тя вярва, че по този начин младежите ще могат наистина да бъдат възпитани като ангажирани граждани и да помагат на хора в нужда.

Стефан не вижда защо трябва да се тревожи за проблемите на хора, които живеят извън неговата гържава, а дори и да бяха негови съграждани. За него това е загуба на време. Нали той не ги познава.

Портрет на съвременния млад глобален гражданин

Време: 15 мин. Работа: в четири групи.

Необходими материали: Лист хартия и химикал/маркер.

Разделете класа на четири групи. Раздайте листа и маркери. Нека децата нарисуват портрет на съвременния млад глобален гражданин, който се интересува от съдбата на своята общност, но и на други общности по света. Това може да бъде просто портрет, но групите могат да бъдат и креативни. Накрая, нека всяка група да покаже и обясни своя портрет.

Дискусия

1. Кои качества можете да кажете, че бихте искали да развиете в себе си?
2. Кои хора (в България или по света) мислите, че са повлияли или могат да повлияят на развитието на света?
3. Искате ли и вие да бъдете глобални граждани? Вярвате ли, че можете?

Твоето участие е важно!

Без значение на колко си години, ти като дете, също имаш право да участваш по въпроси, които те засягат. Това участие може да бъде например изказване на мнение или предприемане на действие по отношение на даден проблем или на дадена ситуация. Но ти имаш право да участваш! Нещо повече, твоето участие е важно!

Какво е важно да помним, когато решим да се ангажираме и да участваме в нещо?

- Всяко участие е доброволно;
- да сме сигурни, че разбираме инициативата, в която ще участваме;
- да се съветваме с възрастните за онова, което планираме да направим и да ги информираме, когато започнем да го правим;
- да уважаваме всички груги деца, които се включват.

Къде и кога можем да участваме:

У дома – твоето семейство е най-важното място, откъдето започва всяко твое участие. Ти можеш да предприемаш действия, които да подпомагат домакинската работа, но също така можеш да се интересуваш и да изискваш родителите ти да те информират и да се консултират с теб по въпроси, които те засягат или изискват твоето участие. Като например прекарване на ваканцията или празнуване на Коледа, както и ремонт на твоята стая и много други семейни въпроси.

В училище – не забравяй, че в училище прекарваш много време и е важно дали и как участваш в училищни дейности, а не само в ученето. Полето за твоя и на съучениците ти изява могат да бъдат: пазене на училищното имущество, украсяване на стаята, създаване на фейсбук страница по важен въпрос, организиране на съучениците за почистване, за разделно събиране на отпадъци или за разрешаване на даден проблем.

През свободното време – това е времето, от което можеш да отделяш, за да бъдеш активен млад гражданин. Отиди в местната неправителствена организация или в дома за деца, лишени от родителски грижи и попитай как можеш да помогнеш. Почисти около твоя блок или около училището.

Докато растеш, би могъл да научаваш и за това как твоите действия засягат хора и общности, които са далеч от теб, така че, след време, да взимаш решения, които да са в тяхна подкрепа.

Детското движение за мир в Колумбия

Колумбия е държава в Южна Америка. През осемдесетте и деветдесетте години на миналия век там имаше военни действия. Колумбийските деца решиха, че не искат да живеят повече в насилие и че трябва да направят нещо. Децата започнаха Детско движение за мир в цялата страна. Те организираха детски избори. Тогава три милиона деца дадоха своя глас за мир. Детското движение разпространи идеята за мир сред децата в цялата страна и подпомогна мирния процес.

Историята е адаптирана от уеб сайта moralheroes.org

Неправителствена организация / Гражданска организация
Доброволна организация от хора, която работи за подобряване живота на гражданите на една общност.

Изберете една кауза от цитираните в задачата „Нашите герои” – Справедлива търговия или правата на местното население в Панама и направете свое проучване, като го представите в няколко точки, например:

1. Причини за проблема
2. Последствия, ако проблемът не бъде разрешен – за местното население в световен мащаб.
3. Реализирани решения
4. Възможни други решения. Тук можете да проявите творчество и да предложите идеи за действия, които вие бихте могли да предприемете. Например, информиране на българското правителство или създаване на фейсбук страница или постер с информация по темата.

